



Edukacja dzieci i młodzieży

Opracowanie powstało w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie

Publikacja powstała pod kierunkiem
Romana Ciepeli
Wicemarszałka Województwa Małopolskiego

Autorzy części *Edukacja dzieci i młodzieży*
Katarzyna Marchewka-Chwaja (red.), Antonina Michalska-Sabal, Paweł Mucha

Zespół autorski całości opracowania *Rynek pracy w Małopolsce 2013*
Karolina Fudali (red.), Emilia Galas (red.), Maria Leńczuk (red.), Katarzyna Marchewka-Chwaja (red.),
Agnieszka Słobodzian (red.), Monika Wadowska (red.)
Adam Biernat, Agnieszka Brożkowska, Iwona Dobrzańska, Małgorzata Dudziak, Anna Flis,
Agnieszka Grzonka, Magdalena Kołodziejczyk, Oskar Kuźniar, Antonina Michalska-Sabal,
Marek Marczyk, Paweł Mucha, Anetta Okońska, Bożena Sochan

Nadzór merytoryczny
Alina Paluchowska
Wicedyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

Copyright by Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonywane z podaniem źródła.

ISBN 978-83-63961-49-7
ISBN 978-83-63961-65-7

Wydawca:
Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1
30-107 Kraków
tel. 12 42 87 870
faks 12 42 29 785
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl

Skład, opracowanie graficzne i druk:
HEAD REPUBLIC, www.headrepublic.pl

Nakład 400 egz.

Publikacja jest dystrybuowana bezpłatnie

Kraków 2014

Spis treści

Wstęp	2
Wnioski	3
Demografia i uczestnictwo w edukacji	4
Wyrównywanie szans edukacyjnych	7
Praca z uczniami uzdolnionymi	19
Modernizacja kształcenia zawodowego	22
Absolwenci według kierunków kształcenia	24
Młodzież „nieaktywna” (NEETs)	27

Wstęp

W raporcie - *Edukacja dzieci i młodzieży* przedstawiono najważniejsze tendencje obserwowane w małopolskim szkolnictwie oraz wyzwania, jakie stoją przed systemem kształcenia formalnego w regionie.

Raport ukazuje kierunki polityki edukacyjnej województwa, która koncentruje się na wybranych aspektach istotnych dla rozwoju regionu. Wśród nich wymienić należy zarówno upowszechnienie edukacji przedszkolnej, jak i wspieranie uzdolnień uczniów, a także modernizację kształcenia zawodowego. Działania podjęte w regionie obejmują zatem szeroki zakres procesu edukacji człowieka - od edukacji przedszkolnej począwszy, poprzez kształcenie formalne, aż do etapu dokonywania wyborów związanych z przyszłym zawodem. Tworzone rozwiązania mają istotny wpływ na jakość kształcenia w województwie.

System edukacji postrzegany z punktu widzenia rynku pracy powinien wyposażyć opuszczających go uczniów w kompetencje potrzebne na dalszych etapach edukacji oraz w karierze zawodowej. O tym, jakimi kompetencjami dysponują młodzi Małopolanie świadczą ich osiągnięcia edukacyjne, które weryfikują egzaminy zewnętrzne. Stąd też w opracowaniu wyniki te, w kontekście tendencji ogólnopolskich, poddane zostały analizie. W celu ukazania szerszego kontekstu, uzupełniono je wynikami badań prowadzonych w regionie wśród uczniów i absolwentów.

W opracowaniu ukazano najważniejsze dane obrazujące jakość kształcenia w regionie oraz informacje o wsparciu jakie zostało udzielone z funduszy europejskich, aby tę jakość zapewnić. W raporcie zawarto także porównania do innych województw oraz krajów Europejskich.

Wnioski

Zmiany demograficzne są jednym z największych wyzwań, przed którymi stoi obecnie system oświaty. Długoletnia tendencja spadkowa liczby młodzieży w wieku szkolnym współistnieje z wahaniami wyżowo-niżowym w poszczególnych grupach wieku odpowiadających danym etapom edukacji szkolnej. W efekcie samorządy lokalne muszą zmierzyć się z zadaniem dostosowania struktury i liczby szkół do liczby uczniów. Zmniejszanie się liczby uczniów nie musi być postrzegane jako zagrożenie, może być wykorzystane jako szansa na polepszenie jakości nauczania. Zjawisko opisane zostało w rozdziałach *Demografia i uczestnictwo w edukacji* oraz *Modernizacja kształcenia zawodowego*, str. 4.

Spadek liczby uczniów wynika z zachodzących procesów demograficznych, nie jest on natomiast efektem przerywania procesu edukacji przez młodzież. W województwie małopolskim w 2013 r. zanotowano najniższy w Unii Europejskiej odsetek uczniów zbyt wcześnie opuszczających system edukacji. Wyzwaniem stojącym przed regionem jest utrzymanie takiej sytuacji (por. rozdział *Demografia i uczestnictwo w edukacji*, podrozdział *Przedwczesne wypadanie z systemu edukacji*, str. 5).

Dostępność do edukacji przedszkolnej w regionie poprawia się. Rośnie liczba placówek, wzrasta poziom uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym, rodzice coraz częściej dostrzegają korzyści związane z posyłaniem dziecka do przedszkola. Obecnie 70 na 100 dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczy w zajęciach przedszkolnych. Nadal jednak zauważalne są wyraźne dysproporcje pod tym względem pomiędzy miastami, a obszarami wiejskimi. Tym samym należy dostrzec znaczenie przedsięwzięć zakładających tworzenie nowych miejsc przedszkolnych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki w ostatnich latach i ich ukierunkowanie na obszary edukacyjnie zaniedbane. Są to głównie obszary wiejskie, gdzie edukacja przedszkolna jest dostępna w niewystarczającym zakresie. Koncentracja wsparcia na tych obszarach pozwala zapobiegać różnicowaniu szans edukacyjnych dzieci na najwcześniejszym etapie kształcenia. Nie wszystkie ośrodki, które otrzymały wsparcie z funduszy unijnych przechodzą jednak pozytywnie przez próbę samodzielności, jaką jest konieczność szukania alternatywnych źródeł finansowania działalności ośrodka po zakończeniu projektu. Więcej informacji na ten temat prezentujemy w rozdziale *Wyrównywanie szans edukacyjnych*, podrozdział *Szanse edukacyjne dzieci w wieku szkolnym*, str. 7.

Małopolska jest regionem lokującym się w krajowej czołówce jeśli chodzi o poziom nauczania, co potwierdzają wyniki egzaminów zewnętrznych. Wysoki poziom dotyczy zarówno nauk humanistycznych, jak i matematyczno-przyrodniczych. Zauważalnym problemem są znaczne dysproporcje w układzie przestrzennym województwa. Wyniki egzaminów w Krakowie są znacząco wyższe od średniej wojewódzkiej. Jednocześnie w wielu powiatach, w szczególności na obszarach wiejskich, wyniki egzaminów wszystkich szczebli są niższe również od średniej ogólnopolskiej. Z uwagi na istniejące dysproporcje w osiągnięciach edukacyjnych uczniów, programy rozwojowe rozpoczęte w 2013 r. ukierunkowane były na wsparcie szkół wiejskich. Działania podejmowane w projektach stanowią kompleksową odpowiedź na potrzeby szkół i ich uczniów – zarówno tych, u których identyfikuje się braki wiedzy, jak i uczniów uzdolnionych, którzy chcą rozwijać swoje zainteresowania. Powszechną staje się także pomoc doradcza dla uczniów oraz doposażenie bazy dydaktycznej szkół. Wsparcie to jest odpowiedzią na problemy zdiagnozowane przez samą szkołę i jej organ prowadzący. Kompleksowość i ściśle ukierunkowanie wsparcia na zidentyfikowany problem powinny przyczynić się do zmniejszenia różnic w jakości usług edukacyjnych (por. rozdział *Wyrównywanie szans edukacyjnych*, str. 7).

Jakość kształcenia zawodowego w regionie poprawia się. Polityka województwa zorientowana na wzmocnienie i promocję kształcenia zawodowego przynosi widoczne efekty – młodzież uczy się stosować w praktyce zdobytą wiedzę, pracowni zawodowe zyskują nowy sprzęt. O dobrej kondycji małopolskich techników świadczą wyniki corocznego rankingu miesięcznika „Perspektywy”, w którym pierwsze miejsce wśród szkół z całej Polski zajęło technikum zawodowe nr 7 w Zespole Szkół Elektryczno-Mechanicznych w Nowym Sączu. Drugą lokatę utrzymało technikum łączności w Zespole Szkół Łączności w Krakowie. W pierwszej setce sklasyfikowano jeszcze 13 szkół z województwa (o cztery więcej niż przed rokiem)¹. Wszystkie te elementy sprawiają, iż wzrasta zainteresowanie nauką w technikach. W roku szkolnym 2013/2014 kolejny rok z rzędu małopolscy gimnazjaliści chętniej niż w roku poprzedzającym wybierali technika, jednocześnie spadło zainteresowanie liceami ogólnokształcącymi. Ponad połowa uczniów (56%) wybrała szkoły dające konkretne kompetencje zawodowe, tj. technikum bądź zasadniczą szkołę zawodową. Działania podejmowane w Małopolsce w obszarze kształcenia zawodowego ukierunkowane na wzmocnienie relacji i współpracy szkół ze środowiskiem pracy przynoszą zatem pozytywne efekty. Piszemy o tym w rozdziałach: *Modernizacja kształcenia zawodowego* oraz *Demografia i uczestnictwo w edukacji*, podrozdział *Wybory edukacyjne gimnazjalistów*, str. 5; 22.

W Małopolsce, podobnie jak w całym kraju i w Europie wzrasta odsetek młodzieży, która nie pracuje i nie uczestniczy w edukacji, przy czym problem ten jest mniejszy niż średnio w kraju i Europie. Osoby te, określane mianem NEETs zagrożone są długotrwałym bezrobociem. Jest to problem społeczny i gospodarczy, świadczący o wycofywaniu się z rynku pracy i edukacji osób młodych, na tyle istotny, iż na poziomie Unii Europejskiej przyjęto mechanizmy mające ułatwić młodym osobom nieaktywnym podejmowanie zatrudnienia. Problem ten stanowi jedno z istotnych wyzwań w perspektywie finansowej 2014-2020 (por. rozdział *Młodzież „nieaktywna” (NEETs)*, str. 27).

¹ Por. Najlepsze licea i technika 2014, http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=1413:najlepsze-licea-i-technika-2014&catid=128&Itemid=262, 30.01.2014.

Demografia i uczestnictwo w edukacji

Czynniki demograficzne mają istotny wpływ na sytuację w szkolnictwie. Skuteczne przeciwdziałanie następstwom niżu demograficznego wymaga śledzenia tendencji w zakresie zmian liczby dzieci i młodzieży w kolejnych latach. Zmiany w liczbie uczniów mają i w przyszłości będą mieć wpływ na wykorzystanie miejsc w placówkach przedszkolnych oraz wypełnienie klas w szkołach. System oświaty zmagają się obecnie z problemem niżu demograficznego dotyczącego wszystkie etapy edukacji.

W latach 2002-2012 liczba ludności w wieku 15 lat i więcej w województwie małopolskim wzrosła o ponad 197 tys. (7,5%). Z kolei efektem niskiej dzietności obserwowanej w minionym dziesięcioleciu jest spadek liczby dzieci (0-14 lat) o ponad 80 tys. (13,1%).² W Małopolskich szkołach widać skutki niżu demograficznego. Zmniejszyła się liczba uczniów, a także liczba placówek prowadzących kształcenie. W roku szkolnym 2012/2013 w małopolskich szkołach uczyło się 459,5 tys. uczniów, tj. o 2,9% mniej uczniów niż przed rokiem i aż 20,0% niż w roku szkolnym 2004/2005.

Liczba uczniów i szkół w Małopolsce

	Liczba szkół			Liczba uczniów		
	2004/2005	2012/2013	różnica	2004/2005	2012/2013	różnica
podstawowe	1 536	1 450	-86	245 216	199 069	-46 147
gimnazja	683	747	64	144 807	106 955	-37 852
zasadnicze zawodowe	181	185	4	23 280	20 851	-2 429
licea ogólnokształcące*	207	203	-4	65 368	53 535	-11 833
licea profilowane	132	21	-111	16 126	985	-15 141
technika**	320	191	-129	54 657	51 974	-2 683
policealne	295	210	-85	25 209	26 091	882
Małopolska	3 354	3 007	-347	574 663	459 460	-115 203

*łącznie z liceami uzupełniającymi, **łącznie z technikami uzupełniającymi oraz szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe. Zestawienie nie obejmuje szkół dla dorosłych za wyjątkiem szkół policealnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

Pomiędzy rokiem szkolnym 2004/2005 a 2012/2013 najbardziej zmalała liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjum (odpowiednio o 18,8% i 26,1%)³. Dynamiczny spadek widać również w liceach ogólnokształcących (o 18,1%). W technicach oraz szkołach zasadniczych zawodowych przez pewien czas zwiększała się liczba uczniów, począwszy jednakże od roku szkolnego 2008/2009 widać wyraźny spadek. I tak w roku 2012/2013 w stosunku do roku szkolnego 2004/2005 liczba uczniów w zasadniczych szkołach zawodowych zmniejszyła się o 10,4%, a w przypadku techników o 4,9%. W szkołach policealnych, jako jedynych, liczba uczniów w roku szkolnym 2012/2013 była wyższa niż w roku szkolnym 2004/2005 (o 3,5%). Trzeba jednak zauważyć duże wahania liczby uczniów w tych szkołach: po dynamicznych wzrostach (np. pomiędzy rokiem 2007/2008, a 2008/2009) następował duży spadek (np. pomiędzy rokiem 2008/2009, a 2009/2010).

Znaczącym zmianom uległa również liczba szkół w Małopolsce. Na przestrzeni ostatnich dziewięciu lat najbardziej zmniejszyła się (nie biorąc pod uwagę liceów profilowanych) liczba techników (o 40,3%) oraz szkół policealnych (o 28,8%). Niewielkiemu zmniejszeniu uległa liczba szkół podstawowych (o 5,6%) oraz liceów ogólnokształcących (o 1,9%). W województwie przybyło placówek kształcących na poziomie gimnazjalnym (o 9,4% w stosunku do roku szkolnego 2004/05) oraz zasadniczym zawodowym (o 2,2%).

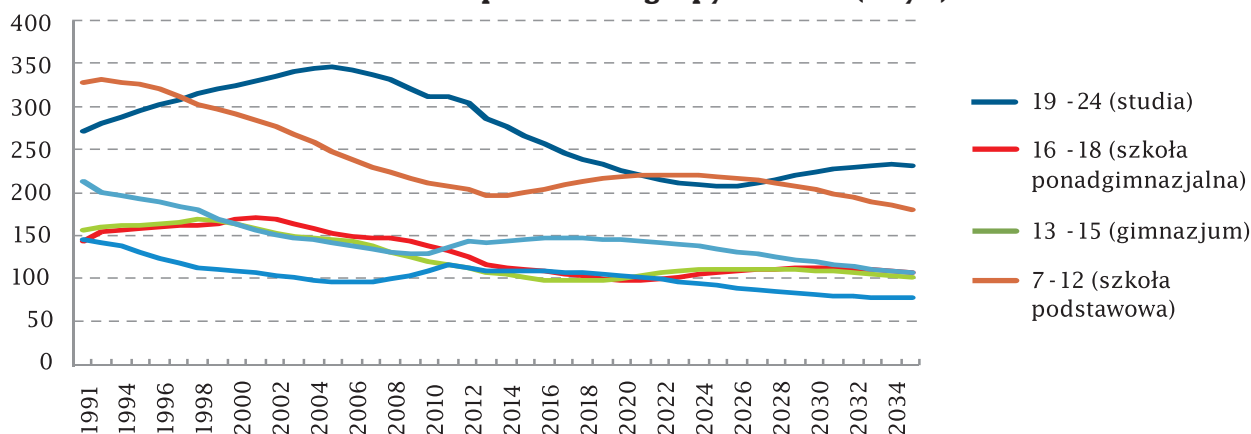
Według prognoz demograficznych, spadkowy trend liczby dzieci i młodzieży utrzyma się w najbliższych latach.⁴ Pomijając edukację przedszkolną i żłobkową, najszybciej (od 2015 roku) zaczną przybywać dzieci w wieku 7-12 lat, a więc uczęszczających do szkoły podstawowej. Najdłużej (do 2026 roku) będzie ubywać osób w wieku typowym dla studiowania (19-24 lata). Oczekiwane później wzrosty liczby ludności w poszczególnych kategoriach nie zrównoważą wcześniejszych spadków.

² GUS, Bank Danych Lokalnych. Porównywano dane z 2012 i 2002 r.

³ W analizie nie zostały uwzględnione licea profilowane. Na mocy ustawy z dnia 19.08.2011 o zmianie ustawy o systemie oświaty, od roku szkolnego 2012/2013 nabory do tych szkół nie są prowadzone.

⁴ Tendencje i kierunki zmian na rynku usług szkolnictwa wyższego oraz ich wpływ na lokalny rynek pracy, Urząd Statystyczny w Krakowie na Zlecenie Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, Kraków, 2011.

Liczba ludności w latach 1991-2012 oraz prognoza liczby ludności na lata 2013-2035 w podziale na grupy wiekowe (w tys.)

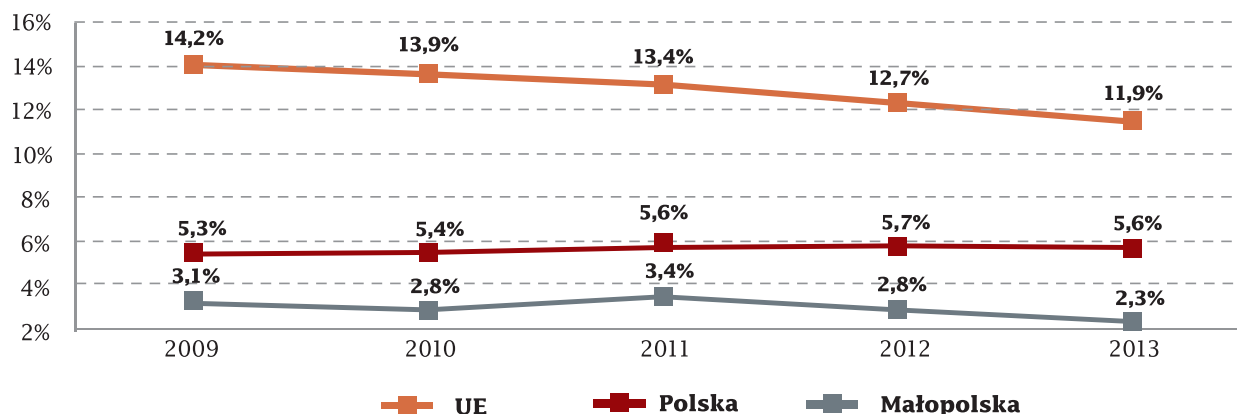


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz Eurostatu.

Przedwczesne wypadanie z systemu edukacji

Współczesny rynek pracy stawia coraz wyższe wymagania w zakresie minimalnego poziomu kompetencji – zarówno ogólnych, jak i szczegółowych. Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej sformułowanymi w Strategii Europa 2020⁵, **do roku 2020 nie więcej niż 10% osób w wieku 18-24 lata powinny stanowić osoby, które nie ukończyły szkoły odpowiadającej szkole ponadgimnazjalnej** w polskim systemie edukacji. Ponieważ Unia Europejska jest niezmiernie zróżnicowana pod względem krajowych uwarunkowań i możliwości, oprócz celu dla całej Wspólnoty, określono cele dla poszczególnych państw (**w przypadku Polski jest to 4,5%**). W województwie małopolskim odsetek osób przedwcześnie opuszczających system wyniósł 2,3% i był najniższy wśród wszystkich regionów UE. W kraju osiągnął on 5,6%. Warto również dodać, iż na przestrzeni ostatnich pięciu lat w Małopolsce zanotowano tendencję spadkową, podczas gdy w całym kraju problem ten, choć bardzo nieznacznie, to jednak nasilił się.

Odsetek przedwcześnie opuszczających system edukacji



*Odsetek osób w wieku 18-24 lata, które skończyły naukę na poziomie gimnazjum lub niższym i nie kontynuują edukacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Wybory edukacyjne gimnazjalistów

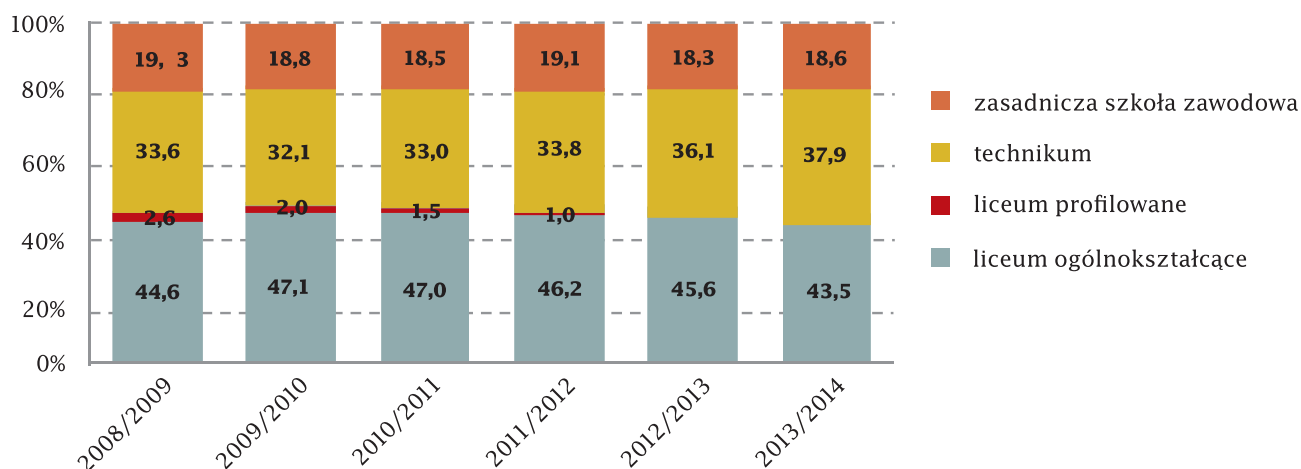
Wybór dalszej ścieżki kształcenia po zakończeniu nauki w gimnazjum stanowi pierwszą ważną decyzję w życiu młodego człowieka, determinującą jego dalszą edukację i ścieżkę zawodową. Obecnie młodzież ma do wyboru trzy możliwości dalszego kształcenia: liceum ogólnokształcące, technikum oraz zasadniczą szkołę zawodową. Wraz z rozpoczęciem roku szkolnego 2012/2013 zaprzestano rekrutacji do pierwszych klas liceów profilowanych. Uczniowie tych szkół dokończą edukację w dotychczasowym trybie, natomiast nie będzie już prowadzony nowy nabór. Szkoły te od dłuższego czasu nie cieszyły się popularnością wśród absolwentów gimnazjów.

Rok 2013 był kolejnym rokiem umacniania się tendencji polegającej na **zmniejszaniu się odsetka uczniów kontynuujących naukę w liceach ogólnokształcących**. Obecnie jest to 43,5% absolwentów gimnazjów, 37,9%

⁵ Portal Komisji Europejskiej, http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_en.pdf [14.04.2014].

kontynuuje naukę w technikum, natomiast 18,6% w zasadniczej szkole zawodowej. Zainteresowanie tymi ostatnimi utrzymuje się na stabilnym poziomie. Widoczne jest natomiast większe zainteresowanie kształceniem w technikum kosztem szkół ogólnokształcących.

Dalsza ścieżka kształcenia absolwentów gimnazjów

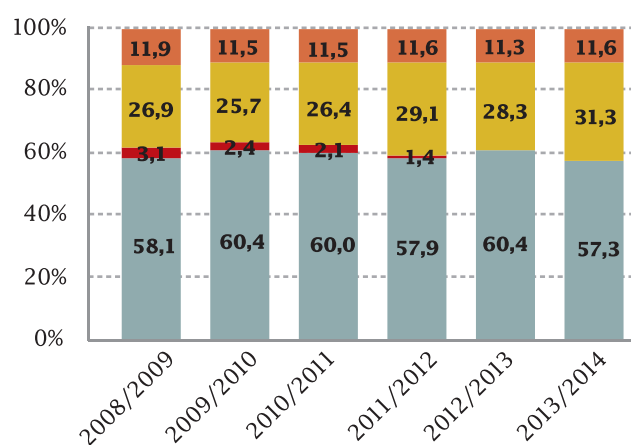


Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

Płeć silnie różnicuje wybory edukacyjne gimnazjalistów. **O ile większość chłopców wybiera szkoły dające kwalifikacje zawodowe (69,7% w roku szkolnym 2013/2014), o tyle większość dziewcząt (57,3%) kontynuuje naukę w liceum.** W przypadku osób, które decydują się na szkołę zasadniczą zawodową różnica pomiędzy płciami jest bardzo duża: wybiera ją co czwarty chłopiec (25,2%) i 11,6% dziewcząt. Warto zwrócić uwagę, że również w podziale na płeć widoczna jest stabilność pozycji szkół zasadniczych zawodowych na przestrzeni lat i tendencja wzrostowa udziału uczniów i uczennic techników kosztem liceów ogólnokształcących. Można postawić hipotezę, że przyczyną takiego stanu rzeczy są aspiracje edukacyjne rodziców i wpływ zaplecza kulturowo-społecznego rodziny, ponieważ przepływy występują pomiędzy szkołami umożliwiającymi uzyskanie świadectwa maturalnego i kontynuowanie nauki w szkole wyższej, a taki typ kształcenia jest wciąż bardziej ceniony społecznie. Zgodnie z wynikami badania GUS 74,5% Polaków wychowujących dzieci w wieku szkolnym pragnie, aby uzyskały one wykształcenie wyższe.⁶

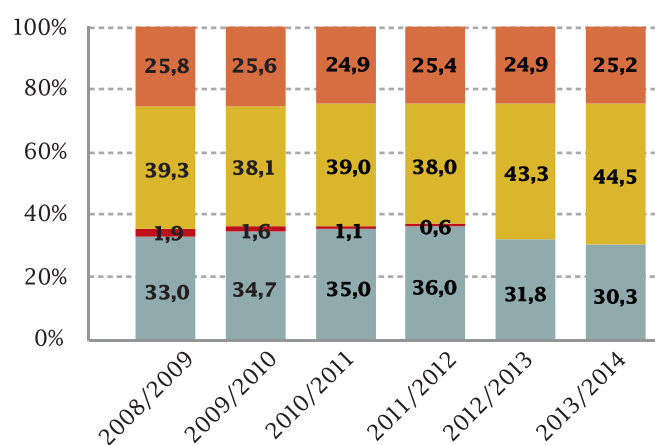
Dalsza ścieżka kształcenia absolwentów gimnazjów w podziale na płeć

Kobiety



- zasadnicza szkoła zawodowa
- liceum profilowane
- technikum
- liceum ogólnokształcące

Mężczyźni



- zasadnicza szkoła zawodowa
- liceum profilowane
- technikum
- liceum ogólnokształcące

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

⁶ Wybór ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2013, str. 27.

Wyrównywanie szans edukacyjnych

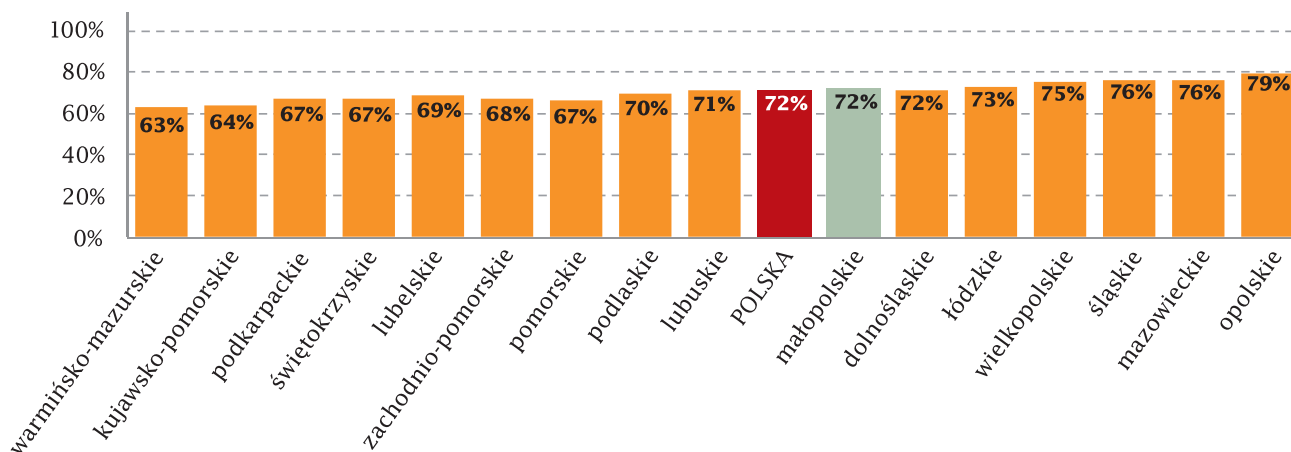
Szanse edukacyjne dzieci w wieku przedszkolnym

Dostępność i jakość edukacji przedszkolnej w ostatnich latach uległa znacznej poprawie. Świadczy o tym coroczny wzrost wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej w województwie, zwłaszcza na obszarach wiejskich, na których dostęp do edukacji przedszkolnej był utrudniony, a nawet niemożliwy z uwagi na brak ośrodków wychowania przedszkolnego. Na poprawę sytuacji wpływ miały zarówno zmiany w prawie oświatowym polegające na obniżeniu wieku rozpoczęcia edukacji szkolnej i rocznego przygotowania przedszkolnego, jak i większa dostępność miejsc w placówkach przedszkolnych zapewniona między innymi dzięki projektom realizowanym w ramach PO KL.

Wychowaniem przedszkolnym objęte są dzieci w wieku 3-6 lat. Jest ono realizowane w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych oraz tzw. innych formach edukacji przedszkolnej – w punktach przedszkolnych i zespołach wychowania przedszkolnego, których funkcjonowanie jest możliwe od roku szkolnego 2008/2009. Dziecko w wieku 5 lat odbywa roczne przygotowanie przedszkolne w jednej ze wskazanych powyżej form.

Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w Małopolsce plasuje się na poziomie średniej krajowej (jest wyższy niż średnio w Polsce o 0,6 p. p.). W 2012 r. w 6 województwach odnotowano poziom wyższy niż w naszym regionie.

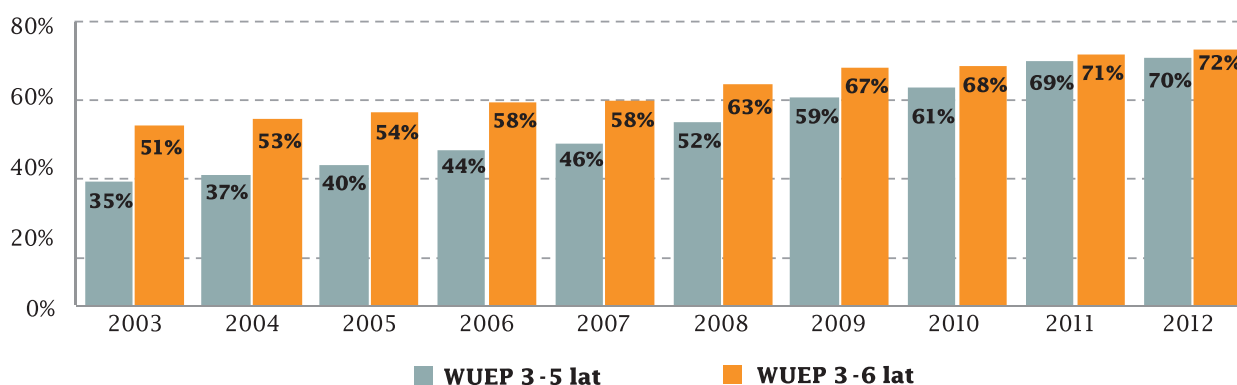
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych edukacją przedszkolną w 2012 r. według województw



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Zmiany w zakresie dostępności i jakości edukacji przedszkolnej w regionie obserwowane w ostatnim dziesięcioleciu są ogromne. **W przypadku dzieci w wieku 3-5 lat poziom uczestnictwa w wychowaniu przedszkolnym wzrósł dwukrotnie, w grupie wiekowej 3-6 lat poziom ten wzrósł o 20 p. p.** W roku szkolnym 2012/13 w Małopolsce wychowaniem przedszkolnym objętych było 72,2% dzieci w wieku 3-6 lat, wobec 70,9% w roku poprzednim. W miastach odsetek ten wynosił 87,4%, a zanotowany wzrost to 1,6 p. p., natomiast na obszarach wiejskich wzrost ten wyniósł 1,1 p. p. i pozwolił na osiągnięcie poziomu 60,2%.

Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w Małopolsce



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

W okresie ostatniego dziesięciolecia najbardziej zauważalny jest wzrost poziomu uczestnictwa w edukacji przedszkolnej dzieci **w grupie wiekowej 3-5 lat**. Wskaźnik ten wzrósł w tym czasie dwukrotnie i w roku szkolnym 2012/13 wyniósł 69,8%.⁷ Dane uzyskane z Systemu Informacji Oświatowej za rok szkolny 2013/14 potwierdzają dalszy wzrost tego wskaźnika do poziomu 73,4%.⁸ Na sytuację tę wpływ miało m.in. wprowadzenie ustawowego obowiązku odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego dla dzieci w wieku 5 lat począwszy od roku szkolnego 2011/12 oraz dostępność środków na tworzenie nowych miejsc przedszkolnych ze środków EFS. W Małopolsce w roku szkolnym 2012/13 na 100 przedszkolaków w wieku 5 lat - 93 uczęszczało do ośrodków wychowania przedszkolnego, podczas gdy dla 4-latków było to 67 dzieci, a w grupie 3-latków - 51.

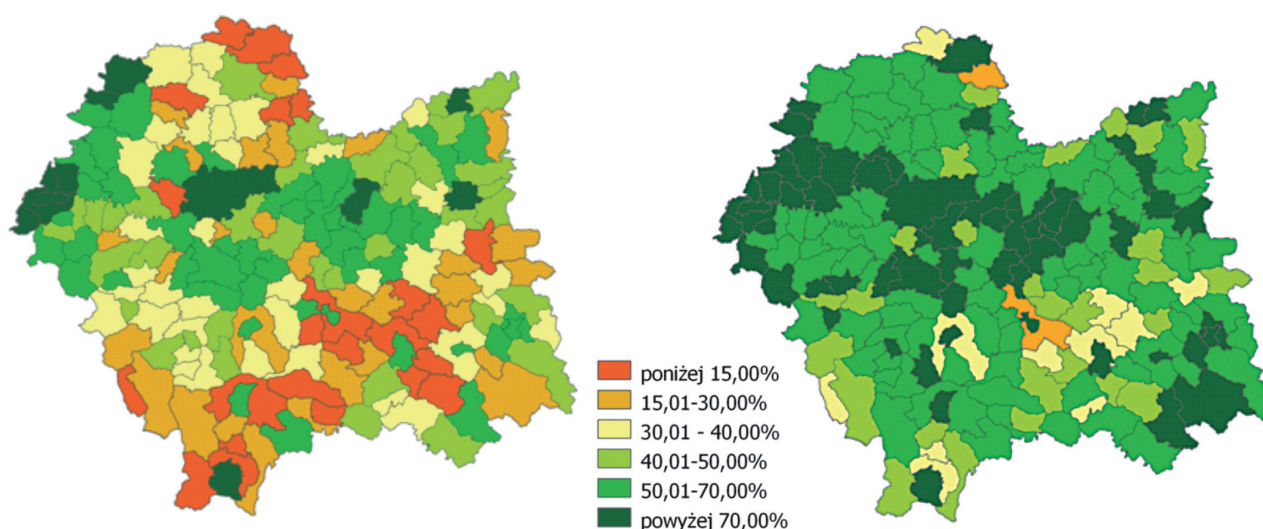
Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej (WUEP) w grupach wiekowych w Małopolsce w 2012 r.

Grupa wiekowa	WUEP	WUEP - obszary wiejskie	WUEP - miasta
3-latki	50,7%	33,1%	72,5%
4-latki	67,4%	50,9%	88,0%
5-latki	93,1%	85,7%	102,6%
Razem 3-5 lat	69,8%	55,9%	87,4%
Razem 3-6 lat	72,2%	60,2%	87,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak wskazują dane GUS, zmiany w zakresie poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej w Małopolsce są ogromne. W 2006 r. znacznie mniej niż połowa dzieci w wieku 3-5 lat objęta była opieką przedszkolną. Obecnie 70 na 100 dzieci w tym wieku uczestniczy w zajęciach przedszkolnych. Na poniższych mapach porównano wartości wskaźnika z roku 2008 (rok, w którym rozpoczynały się pierwsze projekty wspierające edukację przedszkolną w regionie finansowane z PO KL) oraz z roku 2012 (najświeższe ogólnodostępne dane). Na przestrzeni tych lat poprawa zauważalna jest zwłaszcza na obszarach, na których odnotowywano najniższy poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Jeszcze w 2008 r. w połowie małopolskich gmin w edukacji przedszkolnej uczestniczyło mniej niż 40% dzieci w wieku 3-5 lat. W 2012 r. gmin ze wskaźnikiem niższym niż 40% było już tylko 13 (na mapie gminy te oznaczono w odcieniach żółtych). Zmiany, które zaszły na przestrzeni tych lat spowodowały, iż obecnie nie identyfikuje się gmin, które osiągałyby poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej niższy niż 15%, podczas gdy jeszcze w 2008 r. takich gmin było 24. **Obecnie w 3/4 małopolskich gmin co najmniej połowa dzieci w wieku 3-5 lat objęta jest edukacją przedszkolną**, podczas gdy w 2008 r. była to niespełna 1/3 gmin. Pomimo poprawy sytuacji w zakresie poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, nadal zauważalne są dysproporcje obszarowe, zwłaszcza pomiędzy miastami, a obszarami wiejskimi. W roku 2012 wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej w grupie wiekowej 3-5 lat w Małopolsce dla obszarów wiejskich osiągnął poziom ok. 56%, podczas gdy w miastach wyniósł on ponad 87%.

Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat w 2008 i 2012 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL.

⁷ Na podstawie danych GUS, BDL (najnowsze ogólnodostępne dane).

⁸ Na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej udostępnionych przez MEN. Przy obliczaniu wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat w roku szkolnym 2013/14 uwzględnione zostały dane demograficzne GUS wg stanu na 31.12.2012 r. Dane na koniec 2013 r. nie były dostępne. Z tego powodu dane ostateczne mogą nieco różnić się od danych udostępnionych przez MEN.

Poprawa dostępności edukacji przeszklonej w regionie na przestrzeni ostatnich lat miała związek z możliwością tworzenia nowych ośrodków oraz rozszerzaniem działalności już istniejących przy dofinansowaniu środków unijnych. Dotychczas w Małopolsce realizowane były przedsięwzięcia zakładające tworzenie przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, a także wspierające już istniejące placówki (o ile przyczyniało się to do zwiększonego uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym). Wsparcie z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) otrzymywały głównie gminy, w których poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej był najniższy (nie przekroczył 30%). Na ten cel do końca 2013 r. przeznaczono ponad 91 mln zł, co pozwoliło objąć wsparciem 144 ośrodki wychowania przedszkolnego w 61 gminach Małopolski. W ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL) w latach 2008 - 2013 utworzonych zostało 87 ośrodków wychowania przedszkolnego, z czego niemal połowę stanowiły punkty przedszkolne. Ośrodki przedszkolne wsparte z PO KL umożliwiły uczestnictwo w zajęciach przedszkolnych ok. 6,6 tys. dzieci w wieku 3-5 lat, w tym 89% z nich pochodziło z obszarów wiejskich Małopolski. Wszystkie dzieci, które rozpoczęły udział w zajęciach przedszkolnych w roku 2013 pochodziły z obszarów wiejskich - 689 dzieci.

W roku 2013 rozpoczęto realizację 24 projektów przedszkolnych, wyłonionych w 2012 r., które objęły gminy o najniższym wskaźniku upowszechnienia edukacji przedszkolnej w skali regionu. Pozwoliły one objąć wsparciem 26 ośrodków wychowania przedszkolnego, których działalność będzie wspierana do połowy 2015 r. W większości są to ośrodki prowadzone w formule integracyjnej (przedszkola bądź punkty przedszkolne), co jest związane z premiowaniem projektów tego rodzaju w 2012 r. w Małopolsce oraz zwolnieniem ich z konieczności spełnienia restrykcyjnych kryteriów, które obowiązywały w konkursie⁹. Tym samym Małopolska wykorzystała szansę wsparcia placówek pracujących z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych jaką stworzył EFS. Rozwiązanie przyjęte w regionie polegające na tym, iż kryterium dostępu dotyczące maksymalnej wartości dofinansowania projektu nie dotyczyło projektów zakładających uruchomienie/wsparcie w przedszkolu oddziału integracyjnego, oddziału specjalnego lub utworzenia/wsparcia przedszkola specjalnego, zostało dostrzeżone i wskazane jako dobra praktyka w raporcie „Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL” realizowanym na zlecenie ówczesnego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego¹⁰.

W 2013 r. w Małopolsce rozpoczęto także realizację przedsięwzięć w zakresie przygotowania oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz dzieci w wieku przedszkolnym. Jest to związane z wprowadzonymi w 2013 r. zmianami w prawie oświatowym, których celem jest systematyczne zwiększanie dostępności wychowania przedszkolnego. Zakres planowanych modyfikacji zawiera m.in. propozycję przekształcenia z dniem 1 września 2016 r. oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych w przedszkola, przy jednoczesnym utworzeniu zespołów szkolno-przedszkolnych. Zmiany te wymagają podjęcia działań umożliwiających dostosowanie ośrodków wychowania przedszkolnego do realizacji nowych zadań. Potrzeba modernizacji oddziałów przedszkolnych pod kątem dostosowania ich do potrzeb dzieci młodszych została dostrzeżona także na poziomie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. W ramach *Zmniejszania nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej* Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju przeznaczyło ponad 53,7 mln EUR (w tym dla województwa małopolskiego wyodrębniono środki 2,3 mln EUR). Środki te przeznaczone zostały na poprawę warunków funkcjonowania istniejących oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych i przygotowanie ich do świadczenia wysokiej jakości usług na rzecz dzieci w wieku przedszkolnym. W Małopolsce w 2013 r. przeprowadzony został pierwszy nabór projektów dotyczących modernizacji oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych. Uprawnionymi do złożenia wniosku były wyłącznie organy prowadzące publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi w 12 wskazanych gminach.¹¹ Były to gminy, w których poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest najniższy bądź też na ich terenie nie funkcjonowało żadne przedszkole (publiczne lub niepubliczne). Wszyscy uprawnieni Beneficjenci złożyli wnioski - wpłynęło łącznie 14 wniosków, co zaangażowało kwotę w wysokości ok. 8,3 mln zł. Wsparciem objęto 63 szkoły podstawowe, przy których zlokalizowanych jest 86 oddziałów przedszkolnych. Każdy z oddziałów może otrzymać środki na modernizację w wysokości ok. 87,3 tys. W ramach projektów organizowane są place zabaw dla dzieci, pomieszczenia dostosowywane są do potrzeb dzieci młodszych, zakupywane są meble, pomoce dydaktyczne i zabawki. Zainteresowanie realizacją projektów ukierunkowanych na modernizację oddziałów przedszkolnych było zgłaszane także przez gminy, które nie były uprawnione do otrzymania wsparcia w pierwszym naborze, co wpłynęło na podjęcie decyzji, iż w 2014 r. wsparcie modernizacji oddziałów przedszkolnych będzie kontynuowane.

Zwiększenie dostępności edukacji przedszkolnej następuje zatem w Małopolsce dwutorowo. Z jednej strony podnoszona jest atrakcyjność oferty edukacyjnej w już istniejących ośrodkach, ośrodki te są także modernizowane,

⁹ Dla pozostałych projektów obowiązywało znaczące ograniczenie ich maksymalnej wartości oraz brak możliwości obejmowania wsparciem ośrodka, który był objęty działaniami projektowymi z PO KL w latach wcześniejszych.

¹⁰ *Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL, Raport końcowy*, zamawiający - Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wykonawca - Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., Warszawa, 2012.

¹¹ Uprawnione gminy zostały wymienione w Załączniku nr 2 i 3 do *Zasad przygotowania, realizacji i rozliczania projektów systemowych w zakresie modernizacji oddziałów przedszkolnych zlokalizowanych przy szkołach podstawowych w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL*.

z drugiej tworzone są nowe miejsca przedszkolne na obszarach, na których od lat odnotowuje się najniższy poziom uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnych. Są to głównie obszary wiejskie, gdzie edukacja przedszkolna jest dostępna w niewystarczającym zakresie, co pozwala zapobiegać różnicowaniu szans edukacyjnych dzieci na najwcześniejszym etapie kształcenia.

Jak wskazano w raporcie końcowym z badania pn. „Upowszechnienie edukacji przedszkolnej w Małopolsce”, placówki przedszkolne, które otrzymały wsparcie ze środków EFS są wysoko oceniane przez rodziców jako spełniające ich oczekiwania zarówno pod względem wyglądu i wyposażenia, jak również oferowanych zajęć dodatkowych. Są to placówki wybierane w pierwszej kolejności, w których liczba chętnych jest większa niż liczba miejsc.¹²

O tym jak bardzo PO KL wpłynął na poprawę dostępności do edukacji przedszkolnej świadczą przykłady kilku małopolskich gmin, w których na przestrzeni lat 2008-2012 poziom upowszechnienia edukacji przedszkolnej wzrósł najbardziej.

Zmiany poziomu upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-5 lat na przykładzie małopolskich gmin w latach 2008-2012

Lp.	Nazwa gminy	Powiat	Wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej [%]			Liczba projektów realizowanych w PO KL na terenie gminy*	Liczba ośrodków wspartych z PO KL
			2008 r.	2012 r.	różnica		
1.	Radziemice	proszowicki	0,0	76,0	+76,0	1	2
2.	Książ Wielki	miechowski	14,3	89,9	+75,6	2	6
3.	Świątniki Górne	krakowski	16,3	80,2	+63,9	1	1
4.	Pałacznica	proszowicki	5,1	66,7	+61,6	2	4
5.	Trzyciąż	olkuski	1,4	57,7	+56,3	2	5
6.	Liszki	krakowski	13,5	67,4	+53,9	3	3
7.	Kamionka Wielka	nowosądecki	2,4	56,3	+53,9	4	4
8.	Słupnice	limanowski	12,1	63,2	+51,1	2	1**
9.	Mucharz	wadowicki	53,4	103,5	+50,1	2	2
10.	Ochotnica Dolna	nowotarski	11,4	60,7	+49,3	4	5

*stan na 31.12.2013 r. Uwzględniono projekty konkursowe oraz systemowe przyjęte do realizacji w 2013 r.

**Na terenie Gminy Słupnice w latach 2008-2012 realizowane były 2 projekty z PO KL, ale wsparciem obejmowano ten sam ośrodek wychowania przedszkolnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz danych własnych WUP w Krakowie.

Na terenie każdej ze wskazanych gmin realizowany był projekt dofinansowany z PO KL. Łącznie we wskazanych powyżej gminach objęto wsparciem 32 ośrodki wychowania przedszkolnego, z których 28 zostało nowoutworzonych. Pozostałe 4 ośrodki rozszerzyły swoją działalność. Spośród 28 nowoutworzonych ośrodków, pod koniec 2013 r. nadal funkcjonowało 19 (68%). Utrzymanie funkcjonowania ośrodków wychowania przedszkolnego utworzonych ze środków EFS po zakończeniu realizacji projektu i zaprzestaniu dofinansowania jest zatem dużym wyzwaniem dla organów prowadzących.

Przeżywalność struktur przedszkolnych utworzonych ze środków EFS w województwie małopolskim jest zróżnicowana. Z danych zebranych przez WUP w Krakowie¹³ wynika, iż z 71 dotychczas utworzonych ośrodków, dla których finansowanie z PO KL zostało zakończone, w roku szkolnym 2013/14 działało nadal 51 ośrodków (72%), w tym 45 ośrodków prowadzonych przez podmiot, który realizował projekt i 6 ośrodków przejętych przez inny podmiot, co wiązało się ze zmianą struktur organizacyjnych.

Dotychczas nowe ośrodki tworzone były głównie przez jednostki samorządu terytorialnego, które utworzyły ponad połowę wszystkich przedszkoli i punktów powstałych dzięki środkom z PO KL. Przedszkola tworzyły także firmy prywatne, organizacje pozarządowe, oraz Kościół Katolicki. Biorąc pod uwagę projekty zakończone do końca 2013 r., najwyższą trwałość osiągnęły ośrodki wychowania przedszkolnego tworzone przez organizacje pozarządowe. Na 13 ośrodków utworzonych przez ngo, w roku szkolnym 2013/14 funkcjonowało nadal 11 z nich

¹² Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w Małopolsce. Stan i kierunki wsparcia, Raport końcowy z badania, Collect Consulting S.A., Katowice, listopad 2011.

¹³ Na potrzeby niniejszego opracowania, do Projektodawców, którzy utworzyli w latach 2008-2012 ośrodki wychowania przedszkolnego dzięki środkom EFS, została rozesłana krótka ankieta. Badanie odzwierciedla stan na 1 grudnia 2013 r. Objęto nim 71 utworzonych ośrodków, dla których finansowanie z PO KL zostało zakończone. Projektodawcy odpowiadali na pytanie, czy dany ośrodek nadal funkcjonuje. Mogli także wskazać najistotniejsze powody zaprzestania działalności.

(85%). Drugie w kolejności były jednostki samorządu terytorialnego, które także utworzyły najwięcej ośrodków. Przetrwało 72% ośrodków utworzonych przez jst. W porównaniu z rokiem ubiegłym, zmniejszyła się trwałość ośrodków tworzonych przez firmy prywatne (ze 100 do 62%). Efektywność pozostałych podmiotów pozostała na podobnym poziomie.

Trwałość ośrodków przedszkolnych w zależności od formy organizacyjnej podmiotu, który realizował projekt w PO KL oraz od rodzaju tworzonego ośrodka

Forma prawna /rodzaj ośrodka	Liczba utworzonych ośrodków wychowania przedszkolnego	Liczba ośrodków, które nadal funkcjonują	Udział ośrodków, które nadal funkcjonują w stosunku do wszystkich ośrodków utworzonych przez daną grupę podmiotów
Ze względu na formę prawną projektodawcy			
JST	43	31	72%
Firma	13	8	62%
NGO	13	11	85%
Kościół Katolicki	2	1	50%
Ze względu na rodzaj ośrodka			
Przedszkole	23	22	96%
Punkt przedszkolny	43	24	56%
Oddział przedszkolny przy szkole podstawowej	5	5	100%
Razem	71	51*	72%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, zestawienie obejmuje projekty zakończone, stan na 01.12.2013 r.

*W liczbie tej uwzględniono także 6 ośrodków, które zostały przejęte przez inny podmiot po zakończeniu projektu.

Trwałość jest także mocno różnicowana biorąc pod uwagę formę zakładanej placówki przedszkolnej i tak przeżywalność przedszkoli utworzonych z PO KL wynosi w Małopolsce 96%, natomiast w przypadku punktów przedszkolnych jest to 56%. Niestety, nie we wszystkich przypadkach udało się utrzymać funkcjonowanie ośrodka już po zakończeniu projektu, a jako najczęstszy powód takiej sytuacji projektodawcy wskazywali „brak chętnych” powodowany np. otwarciem przedszkola publicznego jeszcze w czasie realizacji projektu, a także likwidację szkoły, przy której działał ośrodek wychowania przedszkolnego. Jak wykazano w raporcie „Upowszechnienie edukacji przedszkolnej w Małopolsce. Stan i kierunki wsparcia”, sytuacja związana z funkcjonowaniem placówek przedszkolnych powstałych dzięki środkom EFS po zakończeniu realizacji projektu, jest zróżnicowana w zależności od gminy. Często decyzja odnośnie dalszego funkcjonowania podejmowana była pod koniec okresu realizacji projektu. W tej sytuacji wielu rodziców podejmowało decyzję o przeniesieniu dziecka do innego przedszkola już po zakończeniu projektu. W konsekwencji prowadziło to do utraty najważniejszej grupy potencjalnych klientów – osób, które już posyłały dzieci do danego ośrodka i były zadowolone z oferowanych usług. Decyzja o dalszym funkcjonowaniu placówki wiązała się natomiast z obciążeniem finansowym dla rodziców. We wspomnianym raporcie podkreślono, iż po zakończeniu projektu funkcjonowanie placówek przedszkolnych wygląda nieco inaczej niż w trakcie jego trwania. Ze względów finansowych istnieje konieczność zrezygnowania z większości zajęć dodatkowych, w niektórych przypadkach zostają także skrócone godziny otwarcia placówki.¹⁴ Potwierdzają to także tezy stawiane w raporcie ORE – zajęcia dodatkowe są utrzymywane głównie w środowiskach miejskich, gdzie rodzice są w stanie je finansować. Po zakończeniu projektu za finansowanie działań odpowiadają przede wszystkim samorządy, a w następnej kolejności rodzice. Trzecim źródłem finansowania są inne środki unijne. Dla utrzymania trwałości przy jednoczesnym zapewnieniu dotychczasowej jakości edukacji przedszkolnej, ważne jest zarówno stabilne finansowanie, jak i przekonanie władz gminnych o potrzebie edukacji przedszkolnej, świadomość i motywacja rodziców, a także adekwatne przygotowanie nauczycielek.¹⁵ Kwestia trwałości placówek przedszkolnych jest zatem problemem złożonym, uzależnionym od wielu czynników. Organy prowadzące muszą zmierzyć się z wieloma przeciwnościami w procesie przejmowania ciężaru finansowania ośrodków po zakończeniu projektu. Niezmiernie ważne jest zatem planowanie działań wpływających na trwałość już na etapie opracowywania koncepcji projektu, a także diagnozowanie zapotrzebowania na miejsca przedszkolne na obszarze danej gminy w perspektywie długookresowej.

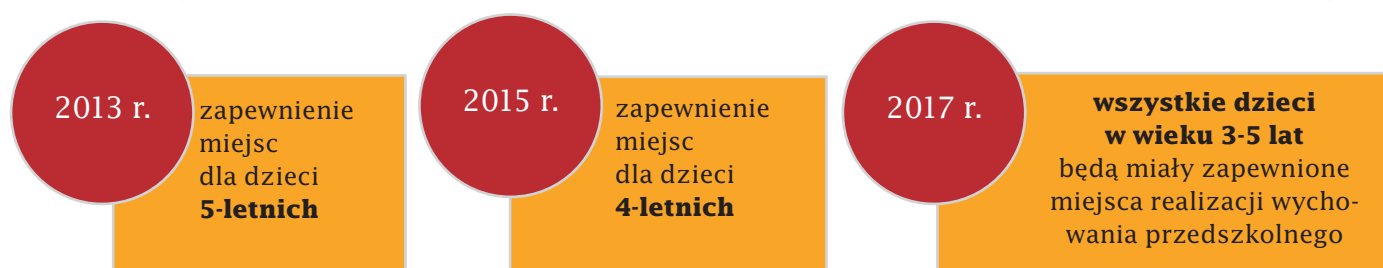
¹⁴ Upowszechnianie edukacji przedszkolnej w Małopolsce. Stan i kierunki wsparcia, Raport końcowy z badania, Collect Consulting S.A., Katowice, listopad 2011.

¹⁵ Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL, Raport końcowy, zamawiający – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wykonawca – Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., Warszawa, 2012.

Istotnym elementem wspierania edukacji przedszkolnej ze środków EFS w Małopolsce są także oddolne inicjatywy edukacyjne na terenach wiejskich. Spośród 668 oddolnych inicjatyw edukacyjnych podjętych w latach 2007-2013, niemal 1/3 ukierunkowana była na wsparcie edukacji przedszkolnej i zaangażowała środki w wysokości przekraczającej 9,1 mln zł. Projekty te pozwalały m.in. na prowadzenie zajęć dodatkowych w przedszkolach i innych formach edukacji przedszkolnej, w tym zajęć o tematyce kulturalno-artystycznej (50% spośród projektów przedszkolnych), językowych (42%), logopedycznych (25%), pomocy psychologiczno-pedagogicznej (16%), zajęć rehabilitacyjno-sportowych i rekreacyjnych (15%), a także warsztatów dla rodziców z zakresu rozwoju intelektualnego i psychospołecznego dzieci (30% projektów).

Wyzwaniem stojącym przed gminami jest wywiązanie się z obowiązków, jakie wynikają ze znowelizowanej ustawy o systemie oświaty. W dniu 13 czerwca 2013 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych ustaw, tzw. „ustawę przedszkolną”, która obowiązuje od 1 września 2013 r. Ustawa jest konsekwencją zapowiedzi Rządu o konieczności wsparcia finansowego jednostek samorządu terytorialnego w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego poprzez dotowanie z budżetu państwa. Celem wprowadzonych zmian jest systematyczne zwiększanie dostępności wychowania przedszkolnego. Od 1 września 2017 r. wszystkie dzieci w wieku 3 do 5 lat mają mieć zapewnione miejsca realizacji wychowania przedszkolnego w przedszkolach i innych formach edukacji przedszkolnej. Obecnie dotyczy to dzieci 5-letnich, a od 1 września 2015 r. dzieci 4-letnich.¹⁶

Harmonogram wprowadzania zmian w zakresie zapewnienia miejsc wychowania przedszkolnego



Źródło: opracowanie własne na podstawie opracowania Ministerstwa Edukacji Narodowej, pt. „Najnowsze zmiany w prawie oświatowym. Ustawa przedszkolna”, prezentacja multimedialna.

Mocą zapisów ustawy, ograniczona została wysokość opłat pobieranych od rodziców za czas przekraczający ustalony przez radę gminy wymiar bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki. Od 1 września 2013 r. opłata ta **nie może przekraczać 1 zł za każdą godzinę zajęć**. Ustawa nie wyklucza możliwości korzystania z przedszkoli niepublicznych, w których opłaty i czas świadczonego bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki mają być takie same, jak w przedszkolach gminnych (lub korzystniejsze). Przedszkole niepubliczne otrzyma wówczas dotację na każde dziecko w wysokości równej wydatkom bieżącym przewidzianym na jednego wychowanka w przedszkolach gminnych (tzw. niepubliczne przedszkole dotowane w 100%). Podobne rozwiązanie dotyczy niepublicznych innych form wychowania przedszkolnego, w przypadku których dotacja wyniesie 50%.

Zgodnie z zapisami znowelizowanej ustawy o systemie oświaty, gmina będzie mogła zapewnić miejsca wychowania przedszkolnego w:

- przedszkolu publicznym,
- publicznej innej formie wychowania przedszkolnego,
- niepublicznym przedszkolu dotowanym w 100%,
- niepublicznej innej formie wychowania przedszkolnego dotowanej w 50%.

Niepubliczne ośrodki wychowania przedszkolnego mogą pobierać od rodziców opłaty za korzystanie z wychowania przedszkolnego nie wyższe niż w przedszkolach publicznych prowadzonych przez gminę. Gdy w placówkach gminnych nie będzie dostatecznej liczby miejsc, wójt/burmistrz/prezydent zorganizuje konkurs dla przedszkoli niepublicznych. Jeśli nadal będzie brakowało miejsc, do konkursu zaproszone zostaną niepubliczne inne formy wychowania przedszkolnego oraz niepubliczne szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi.

Placówki przedszkolne funkcjonujące obecnie w Małopolsce nie pokrywają pełnego zapotrzebowania - wciąż nie każde dziecko w wieku przedszkolnym może zostać objęte edukacją przedszkolną. Zmiany wprowadzone w ustawie o systemie oświaty ukierunkowane są na zwiększenie dostępności edukacji przedszkolnej również dla dzieci najmłodszych i będą wymagały od gmin prowadzenia długofalowej polityki edukacyjnej zmierzającej do zapewnienia miejsc przedszkolnym wszystkim dzieciom w wieku 3-5 lat na terenie gminy. W obliczu tych zmian dalsze wspieranie polityki gmin w obszarze edukacji przedszkolnej ze środków EFS powinno być kontynuowane w perspektywie 2014-2020.

¹⁶ Ministerstwo Edukacji Narodowej, prezentacja Najnowsze zmiany w prawie oświatowym. Ustawa przedszkolna.

Szanse edukacyjne dzieci i młodzieży w wieku szkolnym

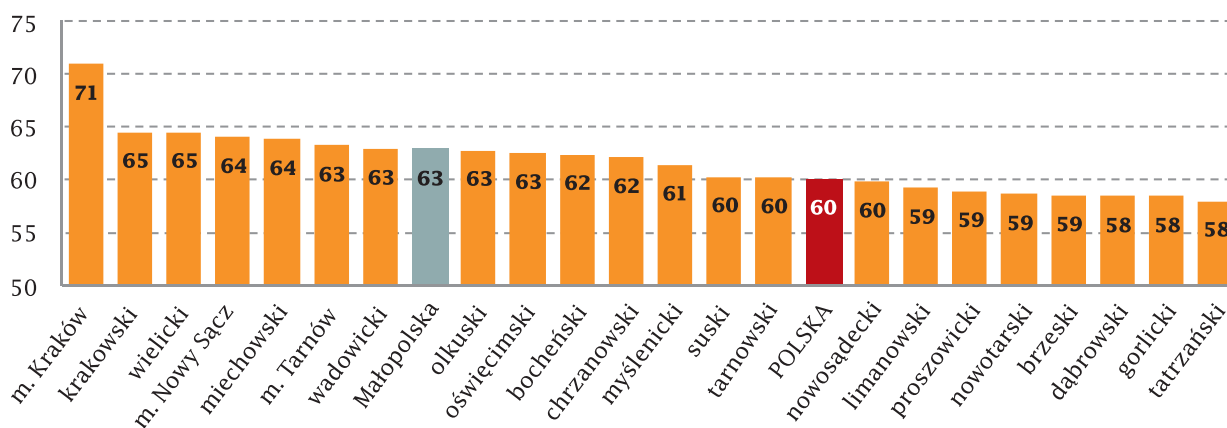
O lepszych szansach edukacyjnych małopolskiej młodzieży świadczą wyższe niż średnio w kraju wyniki egzaminów zewnętrznych. Tendencję tę obserwujemy zarówno na sprawdzianie, jak i na egzaminie gimnazjalnym. Podobnie jak w całej Polsce, poziom nauczania w regionie jest jednak zróżnicowany terytorialnie – uczniowie szkół zlokalizowanych na obszarach wiejskich i w małych miastach osiągnęli gorsze wyniki jak uczniowie ze szkół miejskich. Nie mniej jednak wyniki małopolskich uczniów ze szkół na obszarach wiejskich są nieco wyższe niż średnio w Polsce.

Europejski Fundusz Społeczny stanowi istotny instrument wsparcia w procesie wyrównywania szans edukacyjnych uczniów. Realizowane są programy rozwojowe szkół odpowiadające kompleksowo na zdiagnozowane potrzeby uczniów, szkoły podstawowe podejmują programy indywidualizacji procesu nauczania i wychowania uczniów w klasach I-III. Ze wsparcia korzystają także wychowankowie małopolskich ośrodków wychowawczych i socjoterapii. Pomoc uzyskują zarówno uczniowie, u których zdiagnozowano braki wiedzy, jak i uczniowie szczególnie uzdolnieni.

Wyniki sprawdzianu po szkole podstawowej

Pierwszym egzaminem, który zdaje uczeń objęty systemem oświaty w Polsce jest sprawdzian, który jest obowiązkowy do zakończenia nauki w szkole podstawowej. Sprawdzian bada kompetencje uczniów w zakresie czytania, pisania, rozumowania, korzystania z informacji i wykorzystywania wiedzy w praktyce. Sprawdzian ma charakter ponadprzedmiotowy. Sprawdzianu nie można nie zdać. Liczba uzyskanych punktów ma charakter informacyjny i jest umieszczana na świadectwie ukończenia szkoły podstawowej. **Wyniki sprawdzianu pokazują, że małopolskie szkoły podstawowe kształcą średnio lepiej niż w całym kraju.** Uczniowie w całej Polsce zdający sprawdzian uzyskali 60% możliwych do zdobycia punktów, natomiast w województwie małopolskim niemal 63%. Najślabiej wypadli szóstoklasiści w powiecie tatrzańskim (58%), gorlickim i dąbrowskim (po 58%). Z kolei **najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie w Nowym Sączu (64%), powiecie krakowskim i wielickim (po 65%), oraz w stolicy regionu - Krakowie (71%).** W przypadku tego ostatniego warto zwrócić uwagę, iż osiągnięty przez uczniów poziom kompetencji był znacznie wyższy od średniej wojewódzkiej.

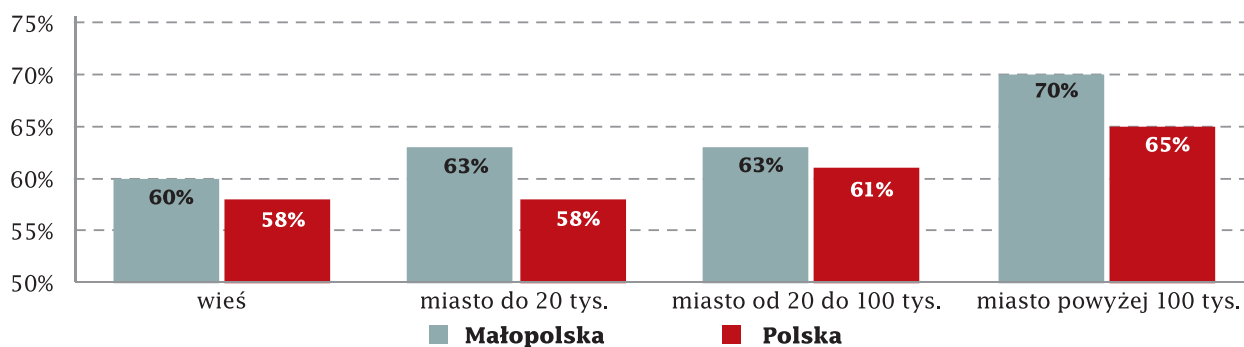
Procentowy wynik sprawdzianu po szkole podstawowej w 2013 r.



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Różnice w wynikach sprawdzianu w poszczególnych powiatach są związane ze stopniem ich urbanizacji. W Małopolsce, podobnie jak w całym kraju, zarysowują się znaczące różnice w osiągnięciach uczniów uczęszczających do szkół w miejscowościach o różnej liczbie mieszkańców. Najślabiej egzamin wypadł na małopolskich wsiach: uczniowie zdobyli tam 60% możliwych do uzyskania punktów. W całym kraju wynik na wsiach wyniósł 58%. Warto zatem zauważyć, że nawet na wsiach wynik sprawdzianu w Małopolsce był wyższy niż średnio w Polsce dla obszarów wiejskich oraz iż wynik ten był na poziomie średniej dla Polski odnosząca się do wszystkich typów miejscowości (60%). Małopolscy uczniowie osiągnęli lepsze wyniki na sprawdzianie w każdej spośród wskazanych poniżej kategorii miejscowości.

Wynik sprawdzianu w 2013 r. w podziale na kategorie miejscowości



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego

Egzamin gimnazjalny przeprowadzony w kwietniu 2013 r. składał się z 3 części:

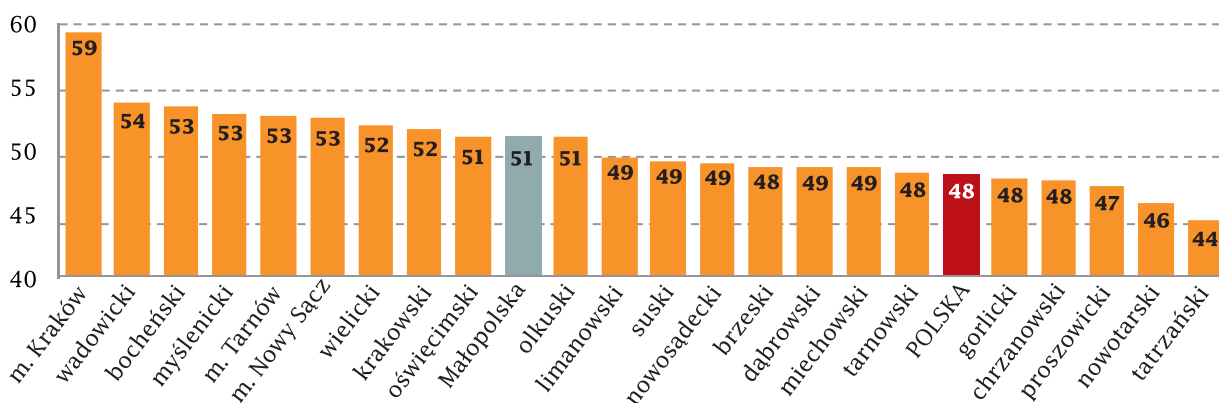
- **humanistycznej**, w ramach której uczniowie rozwiązywali test z historii i wiedzy o społeczeństwie oraz test z języka polskiego,
- **matematyczno-przyrodniczej**, w której rozwiązywano test z przedmiotów przyrodniczych oraz test z matematyki,
- **z języka obcego nowożytnego**.

Wyniki testów podawane są w podziale na poszczególne przedmioty. W niniejszym opracowaniu przedstawiono szczegółową charakterystykę osiągnięć egzaminacyjnych gimnazjalistów z matematyki i języka polskiego jako kluczowych obszarów kształcenia.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki plasują Małopolskę powyżej średniej ogólnokrajowej.

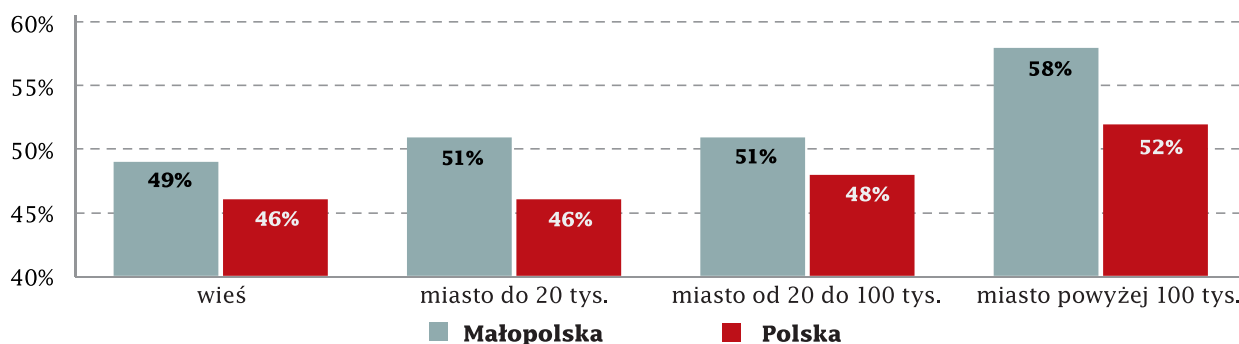
W 2013 r. w województwie małopolskim gimnazjaliści uzyskali średnio 51% możliwych do zdobycia punktów, wobec 48% w całym kraju. Zróżnicowanie na poziomie powiatowym jest dość znaczące. Na egzaminie z matematyki najslabiej wypadli absolwenci gimnazjów z powiatów: tatrzańskiego (44%), nowotarskiego (46%), proszowickiego (47%), chrzanowskiego (48%) i gorlickiego (48%). Najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z miast Nowego Sącza i Tarnowa (po 53%), powiatów myślenickiego (53%), bocheńskiego (53%) oraz wadowickiego (54%). **Najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z krakowskich gimnazjów, w przypadku których średni wynik z matematyki wyniósł 59% możliwych do uzyskania punktów.**

Procentowe wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki w 2013 r.



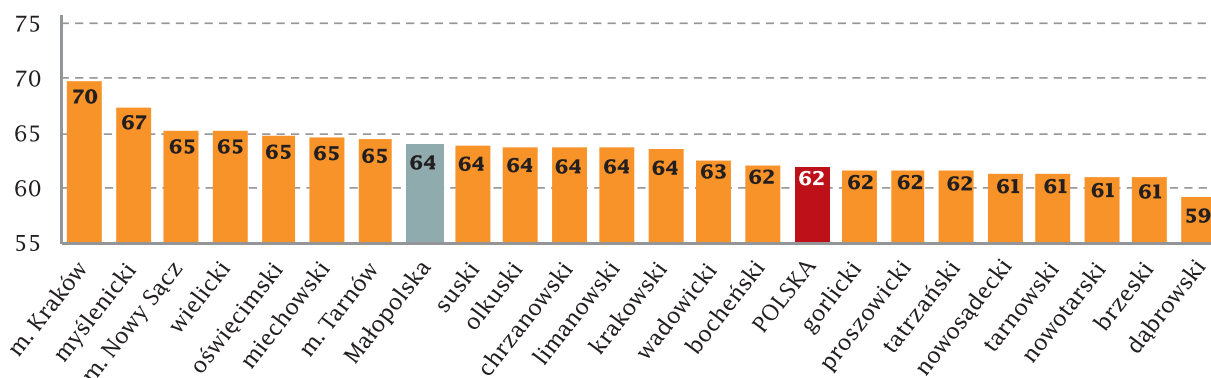
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Podobnie jak w przypadku sprawdzianu w szkole podstawowej, przeciętne wyniki egzaminu gimnazjalnego z matematyki mieszkańców małopolskiej wsi są niższe niż mieszkańców miast, przy czym różnica ta jest niewielka, jeśli porównamy wieś i miasta do 100 tys. mieszkańców. Różnica ta jest zauważalna w przypadku miast powyżej 100 tys. mieszkańców, co jest spowodowane wysokimi wynikami egzaminu osiąganymi przez uczniów szkół w Krakowie.

Wynik egzaminu gimnazjalnego z matematyki w 2013 r. w podziale na kategorie miejscowości

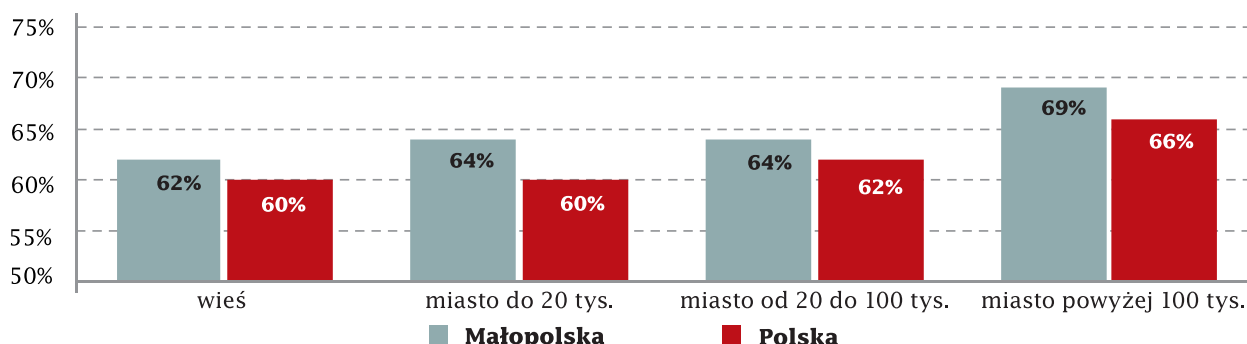
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Również w przypadku egzaminu z języka polskiego Małopolska z wynikiem 64% plasuje się powyżej ogólnopolskiego wyniku, który wynosi 62%. Także w tym przypadku na tle województwa wyróżnia się Kraków, gdzie uczniowie średnio uzyskali 70% możliwych do uzyskania punktów.

Procentowe wyniki egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

Porównanie wyników egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego z podziałem na kategorię wielkości miejscowości pozwala stwierdzić, że również w tym przypadku uczniowie na wsiach i w małych miastach radzą sobie z egzaminem gorzej niż uczniowie w mieście.

Wynik egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego w 2013 r. w podziale na kategorie miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w Warszawie i Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Krakowie.

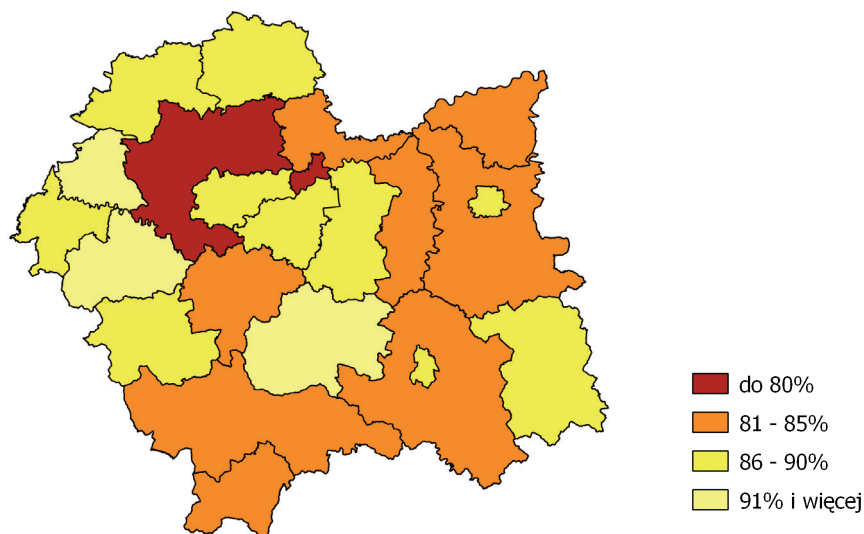
Powyższe wyniki egzaminacyjne należy interpretować w kontekście opublikowanego w 2013 r. badania PISA, które ujawniło, iż polscy uczniowie po raz pierwszy znaleźli się wśród najlepszych w Unii Europejskiej. Ich wyniki edukacyjne znacząco się poprawiły na przestrzeni ostatnich lat. Wyższe wyniki osiągają zarówno najlepsi uczniowie, jak i ci najslabsi, a poprawa dotyczy wszystkich trzech badanych obszarów: umiejętności matematycznych, rozumowania w naukach przyrodniczych oraz czytania i interpretacji.¹⁷

¹⁷ Badanie PISA (Programme for International Student Assessment - Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów) realizowane jest przez międzynarodowe konsorcjum nadzorowane przez OECD (Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) i przedstawicieli

Wyniki egzaminu maturalnego

Egzamin maturalny w całej sesji egzaminacyjnej w 2013 r. w województwie małopolskim zdało **88% abiturientów**. Taki sam wynik odnotowano w całej Polsce.¹⁸ Zdawalność matury w poszczególnych powiatach znacząco różniła się między sobą, od 93% w powiatach limanowskim i wadowickim do 81% w powiecie tarnowskim. W tym przypadku Kraków nie znalazł się na pierwszym miejscu: zdawalność matur wyniosła tam 89%.¹⁹

Zdawalność matury w 2013 r. (%)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE ujętych w opracowaniu „Zdawalność w powiatach w całej sesji egzaminacyjnej w 2013 r. – maj, czerwiec, sierpień, Wydział Badań i Analiz OKE w Krakowie.

Zdawalność egzaminu maturalnego różniła się diametralnie w poszczególnych typach szkół województwa małopolskiego. O ile w liceach ogólnokształcących wynosiła 94%, a w technikach 81%, o tyle w liceach profilowanych było to 77%. Jeszcze mniejsza część uczniów otrzymała świadectwa maturalne w liceach uzupełniających (34%) i technikach uzupełniających (24%).²⁰

Znaczenie programów edukacyjnych dla wyrównywania szans

W województwie małopolskim do końca 2013 r. podjęto 1 188 programów rozwojowych²¹ szkół prowadzących kształcenie ogólne (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych²²), w tym niemal 68% na obszarach wiejskich. Poprzez programy rozwojowe udało się wesprzeć ponad 126,7 tys. osób, w tym 121,2 tys. uczniów, co zaangażowało środki w wysokości ok. 204,7 mln zł. Średnia wysokość wsparcia w przeliczeniu na 1 uczestnika projektu wyniosła ponad 1,6 tys. zł. W roku 2013 realizację programów rozwojowych dla 6,9 tys. uczniów rozpoczęło 70 szkół ogólnokształcących, wszystkie zlokalizowane na obszarach wiejskich.

W poniższej tabeli ukazano liczbę zrealizowanych programów rozwojowych w zależności od typu szkoły. W Małopolsce programy rozwojowe dofinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) realizowała dotychczas co druga szkoła. Najczęściej były to szkoły podstawowe, których też jest najwięcej w województwie.

krajów członkowskich. Jest to największe międzynarodowe badanie umiejętności uczniów na świecie, realizowane co 3 lata od 2000 r. we wszystkich krajach OECD, a także w kilkudziesięciu krajach partnerskich. Polska od początku uczestniczy w badaniu. Uzyskane wyniki są w pełni porównywalne z wcześniejszymi edycjami badania PISA w Polsce. W PISA 2012 uczestniczyli uczniowie z 64 krajów świata. W Polsce badanie przeprowadził zespół ekspertów Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.

18 CKE w Warszawie, Informacja o wynikach egzaminu maturalnego w maju, czerwcu i sierpniu 2013 r., Warszawa 2013 dostęp: http://www.cke.edu.pl/images/files/matura/informacje_o_wynikach/2013/20130913_Informacja_o_wynikach_matury_maj_sierpiec%202013.pdf [25.04.2014]. Dane dotyczą absolwentów z 2013 r., którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych..

19 OKE w Krakowie, Zdawalność egzaminu maturalnego w całej sesji w 2013 roku w poszczególnych powiatach, Kraków 2013, dostęp: http://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/6111_26_zdawalno%B6%E6%20w%20powiatach_ca%B3a%20sesja%202013.pdf [25.04.2014].

20 Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, Informacja o wynikach egzaminu maturalnego w maju, czerwcu i sierpniu 2013 r., Województwo małopolskie, Kraków 2013, dostęp: http://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/6111_27_informacja%20o%20wynikach%20matury%20w%20ca%B3ej%20sesji%20202013_malopolskie_alert.pdf [25.04.2014].

21 Programy rozwojowe są finansowane w ramach Poddziałania 9.1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych.

22 Zdecydowaną większość szkół objętych wsparciem w ramach Poddziałania 9.1.2 stanowiły szkoły podstawowe i gimnazjalne (ponad 90%).

Programy rozwojowe szkół ogólnych w województwie małopolskim – stan na 31.12.2013 r.

Rodzaj szkoły	Liczba programów rozwojowych zrealizowanych z PO KL			Liczba szkół w Małopolsce*	Odsetek szkół realizujących programy rozwojowe w stosunku do wszystkich szkół w województwie
	miasto	wieś	ogółem		
podstawowa	168	587	755	1 450	52%
gimnazjum	129	215	344	747	46%
liceum ogólnokształcące	75	10	85	203	42%
liceum profilowane	4	0	4	21	19%
Razem	376	812	1 188	2 421	49%

*Pod uwagę wzięto szkoły uprawnione do otrzymania wsparcia z Poddziałania 9.1.2, nie uwzględniano szkół dla dorosłych, dane za 2012 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie oraz danych GUS, BDL.

W ramach programów rozwojowych pomocą objęto zarówno uczniów, u których zdiagnozowano braki wiedzy, jak i uczniów szczególnie uzdolnionych. Tendencje w zakresie stosowanych form wsparcia nie zmieniły się. W programach rozwojowych podjętych do końca 2013 r., realizowano przede wszystkim zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (94% projektów konkursowych) oraz zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych (także 94%). Rzadziej natomiast stosowano usługi doradcze i opiekę psychologiczno-pedagogiczną dla uczniów (72% projektów). Oraz poradnictwo i doradztwo edukacyjno-zawodowe występujące w około połowie projektów konkursowych. W programach rozwojowych szkół przewidziano także wprowadzenie innowacyjnych form nauczania i oceniania (18% projektów). W nielicznych przedsięwzięciach założono wprowadzenie narzędzi i programów efektywnego zarządzania placówką oświatową (2% projektów).

Tematyka prowadzonych zajęć była bardzo szeroka niezależnie, czy były to zajęcia wyrównawcze i specjalistyczne, czy też zajęcia rozwijające uzdolnienia. Zarówno wśród zajęć wyrównawczych istniejące dysproporcje, jak i w grupie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dominowała tematyka matematyczno-przyrodnicza (92% zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, 88% zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i specjalistycznych). Wśród zajęć wyrównawczych popularna była także tematyka humanistyczna (63% projektów) i języki obce (58% projektów). Zajęcia wyrównawcze z zakresu przedmiotów informatycznych podjęto w 17% projektów. W tej grupie pojawiły się także zajęcia artystyczne będące np. formą terapii dla dzieci niepełnosprawnych oraz sportowe (głównie gimnastyka korekcyjna). Zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne rozwijające kompetencje kluczowe koncentrowały się głównie na tematyce językowej (81%) oraz informatycznej (69%). Popularne były także szeroko rozumiane zajęcia artystyczne (54%) oraz humanistyczne (43%). Około ¼ projektów zakładających przeprowadzenie zajęć rozwijających kompetencje kluczowe uwzględniono tematykę przedsiębiorczości.

W roku 2013 rozpoczęła się realizacja 47 projektów kierowanych do szkół zlokalizowanych na obszarach wiejskich, w których dotychczas nie realizowano programów rozwojowych współfinansowanych ze środków EFS. Takie ukierunkowanie wsparcia jest niezmiernie istotne w procesie wyrównywania dysproporcji w osiągnięciach edukacyjnych uczniów. Wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej corocznie potwierdzają tendencję, iż wraz ze spadkiem wielkości miejscowości, wyniki małopolskich uczniów są coraz niższe. Tendencja ta utrzymała się w 2013 r. Małopolscy uczniowie uczęszczający do szkół zlokalizowanych na wsiach osiągnęli średni wynik sprawdzianu na poziomie ok. 60%, podczas gdy uczniowie szkół z dużych miast (powyżej 100 tys.) poradzili sobie dużo lepiej osiągając poziom ok. 70%. W zakresie wszystkich badanych obszarów umiejętności, wraz ze wzrostem liczby mieszkańców miejscowości, w której położona jest szkoła, wzrasta liczba punktów uzyskanych przez uczniów²³. Realizacja programów rozwojowych w ramach Poddziałania 9.1.2 jest zatem niezmiernie istotnym instrumentem wsparcia w procesie tworzenia warunków równych szans dla uczniów z małych miejscowości. Projekty rozpoczęte w 2013 r. potrwać do połowy 2015 r., obejmą wsparciem ok. 10,5 tys. osób i angażują środki w wysokości ok. 35,1 tys. zł. Wartość ta jest ponad dwukrotnie wyższa niż pierwotnie planowano. Na dofinansowanie programów rozwojowych wyłonionych w 2012 r. planowano przeznaczyć 15 mln zł. Z uwagi na duże zainteresowanie organów prowadzących szkoły realizacją tego typu przedsięwzięć oraz ze względu na utrzymujące się dysproporcje w osiągnięciach edukacyjnych uczniów szkół wiejskich w porównaniu z wynikami uczniów szkół z miast, kwota dostępna na realizację programów rozwojowych została zwiększona ponad dwukrotnie. Projekty te adresowane są do ponad 100 szkół, z których około połowę stanowią szkoły podstawowe, 45% to szkoły gimnazjalne, 2% to licea ogólnokształcące.

Struktura zajęć, jakie zostaną podjęte jest zbliżona do dotychczasowej – we wszystkich projektach przewidziano zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz niemal we wszystkich zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych. Jest to związane z koniecznością zapewnienia kompleksowości wsparcia w ramach programu rozwojowego szkoły. W 77% projektów przewidziano prowadzenie doradztwa i opieki

²³ Sprawozdanie ze sprawdzianu w szóstej klasie szkoły podstawowej w 2013 r., OKE w Krakowie, Wydział Badań i Analiz, Kraków, maj 2013.

pedagogiczno-psychologicznej, a 70% poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego. Tematyka zajęć także pozostaje zbliżona – dominują zajęcia matematyczno-przyrodnicze oraz języki obce. Co istotne, odnotowano znaczny wzrost udziału projektów zakładających prowadzenie poradnictwa i doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach ogólnych – z 52% w dotychczas rozpoczętych projektach konkursowych, do 70% w 47 projektach rozpoczętych w 2013 r. Z jednej strony związane jest to z kierowaniem wsparcia głównie do szkół gimnazjalnych, które otrzymywały dodatkowe punkty strategiczne za uwzględnienie elementów doradztwa w programach rozwojowych, z drugiej, świadczy to o wzroście świadomości organów prowadzących szkoły, co do znaczenia doradztwa zawodowego. Polityka regionu umożliwiająca nagradzanie projektów, które przewidują doradztwo edukacyjno-zawodowe wpłynęła zatem na większe zainteresowanie tą formą wsparcia wśród organów prowadzących szkoły, a tym samym otworzyła możliwości tworzenia wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego w szkołach realizujących projekty z PO KL.

Programy rozwojowe realizowane w Małopolsce dotyczą nie tylko szkół, ale także placówek takich jak młodzieżowe ośrodki wychowawcze i socjoterapii. Województwo małopolskie wdrożyło program realizacji zajęć pozalekcyjnych w ośrodkach wychowawczych i socjoterapii w projekcie systemowym „ICT-Inspirujące-Ciekawe-Twórcze”.

ICT - Inspirujące-Ciekawe-Twórcze - program realizacji zajęć pozalekcyjnych w małopolskich ośrodkach wychowawczych i socjoterapii

Projekt realizowany jest od 2008 r. i obejmuje wszystkie działające w województwie małopolskim młodzieżowe ośrodki wychowawcze (MOW) oraz ośrodki socjoterapii. W ramach projektu w ośrodkach wdrażane są programy rozwojowe zakładające m.in. organizację dodatkowych zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz pozalekcyjnych i pozaszkolnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych ze szczególnym uwzględnieniem ICT oraz języków obcych. Projekt stanowi uzupełnienie wsparcia kierowanego do wychowanków MOW w ramach projektu „Samodzielne życie - program aktywizacji młodzieży z małopolskich ośrodków wychowawczych”.

W 2013 r. w 4 ośrodkach wychowawczych i 2 ośrodkach socjoterapii uczestniczących w projekcie kontynuowano prowadzenie zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z podstawowych przedmiotów szkolnych oraz dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych rozwijających kompetencje kluczowe i zainteresowania wychowanków. Podobnie jak w latach poprzednich, młodzież objęta była także usługami doradczymi oraz opieką psychologiczno-pedagogiczną (w tym m.in. uczestniczyła w warsztatach orientacji zawodowej i etyczno-moralnych). W zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych i pozalekcyjnych dotychczas udział wzięło 761 wychowanków. Przeprowadzono 14 099 godzin zajęć dydaktyczno-wyrównawczych i pozalekcyjnych.

W 2013 r. do projektu włączony został nowy Partner Powiat Brzeski, będący organem prowadzącym dla Młodzieżowego Ośrodka Socjoterapii w Łysej Górze. Ponadto w wyniku przekształcenia Ośrodka w Krakowie powstał Zespół Placówek Resocjalizacyjno-Socjoterapeutycznych obejmujący Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy dla Chłopców i Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii. W konsekwencji wsparciem w projekcie objęte zostały wszystkie ośrodki wychowawcze i socjoterapii w Małopolsce.

Instytucja realizująca projekt: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego w partnerstwie z Gminą Miejską Kraków, Zgromadzeniem Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia oraz Powiatem Brzeskiem.

Wartość projektu: ok. 5 mln zł.

Programy rozwojowe stanowią dla szkół możliwość rozszerzenia oferty edukacyjnej oraz pełniejsze jej dopasowanie do potrzeb uczniów. Oprócz programów rozwojowych szkoły podstawowe mogą realizować ze środków Unii Europejskiej projekty umożliwiające **indywidualizację procesu nauczania i wychowania uczniów szkół podstawowych w klasach I-III**. Indywidualizacja procesu nauczania dotyczy dzieci ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi, w tym: uzdolnionych, niepełnosprawnych, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu, z zaburzeniami komunikacji językowej, a także mających trudności w nawiązaniu relacji interpersonalnych. Organy prowadzące szkoły podstawowe mogły starać się o środki na realizację zajęć dodatkowych wyrównawczych i rozwijających uzdolnienia, terapeutycznych, logopedycznych, gimnastyki korekcyjnej. Elementem uzupełniającym była możliwość doposażenia bazy dydaktycznej szkoły w materiały oraz specjalistyczny sprzęt na potrzeby zajęć. Zainteresowanie realizacją projektów w ramach indywiduacji nauczania było duże - wnioski złożyło 222 z ok. 280 uprawnionych organów prowadzących (79%), w tym głównie jednostki samorządu terytorialnego. Realizacja programów rozpoczęła się w Małopolsce w 2012 r., a ostatnie projekty zakończą się w połowie 2014 r.

Projekty realizowane w Małopolsce umożliwiły podjęcie programów indywiduacji nauczania w 1 138 szkołach podstawowych, czyli w około 78% wszystkich szkół podstawowych w regionie²⁴. Projekty te angażują kwotę w wysokości 45,6 mln zł. Uczestnictwo w nich rozpoczęło ponad 56 tys. dzieci, z czego do projektów w 2013 r. „weszło” 36 tys. uczniów. Do końca 2013 r. 817 szkół podstawowych zakończyło realizację programów indywi-

²⁴ W 2012 r. w Małopolsce funkcjonowało 1 450 szkół podstawowych. Źródło: GUS, BDL.

dualizacji nauczania. W programach tych wzięło udział niemal 32,8 tys. dzieci. Przeprowadzono łącznie ponad 253,7 tys. godzin zajęć. W ukończonych programach indywidualizacji dominują zajęcia dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu, które zostały przeprowadzone w 85% szkół oraz zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych występujące w 79% szkół podstawowych. W zajęciach rozwijających zainteresowania udział wzięło najwięcej uczniów – 38% wszystkich uczniów, którzy wzięli udział w ukończonych programach indywidualizacji. Około 30% uczniów uczestniczyło w zajęciach dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu, a ¼ uczniów w zajęciach z gimnastyki korekcyjnej. Na poniższym schemacie ukazano, jaki udział stanowią uczniowie uczestniczący w poszczególnych zajęciach w stosunku do wszystkich uczniów, którzy wzięli udział w ukończonych dotychczas projektach.

Udział liczby uczniów objętych wsparciem w ramach danego typu zajęć w programach indywidualizacji nauczania ukończonych do 31.12.2013 r.*

32,8 tys. uczniów objętych wsparciem w ukończonych projektach



- 38% - zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych
- 30% - zajęcia dla dzieci z trudnościami w czytaniu i pisaniu
- 25% - zajęcia z gimnastyki korekcyjnej
- 21% - zajęcia dla dzieci z trudnościami matematycznymi
- 13% - zajęcia logopedyczne
- 5% - zajęcia socjoterapeutyczne /psychoedukacyjne
- 1% - zajęcia specjalistyczne terapeutyczne

*ten sam uczeń mógł uczestniczyć w różnych zajęciach, zatem dane nie sumują się do 100%.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie, fot. Jacek Leśniewski.

Zmniejszanie różnicowań w obszarze edukacji pomiędzy obszarami wiejskimi a miastami umożliwiały też działania realizowane w ramach oddolnych inicjatyw edukacyjnych na obszarach wiejskich. Około 1/3 wszystkich tych projektów zakładała wsparcie młodzieży szkolnej od poziomu szkoły podstawowej i zaangażowała środki w wysokości niemal 11,7 mln zł. Wsparciem objęto w nich ponad 15,4 tys. uczniów. Przedsięwzięcia realizowane w Małopolsce obejmowały m.in. tworzenie kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży, prowadzenie warsztatów tematycznych (73% projektów wspierających uczniów) oraz prowadzenie zajęć dla uczniów słabszych (32% projektów skierowanych do uczniów). Oddolne inicjatywy pozwalały także na organizowanie zajęć kulturalnych i artystycznych (w tym wyjścia do teatru, muzeum, zajęcia dziennikarskie, malarskie, muzyczne, taneczne, plastyczne) – 43% projektów skierowanych do uczniów. Popularne były także języki obce (39% projektów) oraz wyjazdy edukacyjne (32%).

Inicjatywy wyłonione do dofinansowania w 2013 r., zgodnie z przyjętymi założeniami, mogły być ukierunkowane wyłącznie na wsparcie szkół ogólnych w zakresie podejmowania programów rozwojowych oraz realizacji staży albo też na wsparcie edukacji przedszkolnej. Spośród 61 projektów, które będą realizowane, w 84% założono prowadzenie elementów programów rozwojowych. Tym samym organy prowadzące szkoły zlokalizowane na obszarach wiejskich i w małych miastach wykorzystały szansę dofinansowania zajęć dodatkowych dla uczniów, jaką stworzył EFS.

Praca z uczniami uzdolnionymi

Wspieranie młodzieży uzdolnionej jest jednym z priorytetów polityki Województwa Małopolskiego, która wyraźnie akcentuje potrzebę kreowania szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży na każdym etapie edukacji. Wdrożenie mechanizmów odkrywania, kształtowania i wspierania talentów to jeden z kierunków polityki rozwoju zapisany w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Rozwój uzdolnień wśród małopolskiej młodzieży umożliwia szereg komplementarnych działań o zasięgu regionalnym. Jednym z najistotniejszych obszarów wsparcia są działania podejmowane przy zaangażowaniu środków z EFS. W tym zakresie uczniowie szczególnie uzdolnieni otrzymują bezpośrednie wsparcie w ramach *Małopolskiego Programu Stypendialnego*. Jednocześnie wypracowywane jest również innowacyjne narzędzie - *Regionalny program wspierania uzdolnień dzieci i młodzieży* w ramach projektu DiAMeNT (więcej o obu projektach w poniższych ramkach).

Małopolski program stypendialny dla uczniów szczególnie uzdolnionych

W ramach projektu realizowany jest regionalny program pomocy stypendialnej dla szczególnie uzdolnionych uczniów (zwłaszcza w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych) szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, których niekorzystna sytuacja materialna stanowi barierę w rozwoju edukacyjnym. Projekt zakłada m.in. wypłacenie pomocy stypendialnej w wysokości 500 zł brutto miesięcznie grupie 3 225 uczniów na przestrzeni lat 2008-2015. W każdym roku przewiduje się udzielenie stypendiów w proporcjach 40% dla uczniów szkół gimnazjalnych i 60% dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Do końca 2013 r. wypłacono 2 251 stypendiów grupie 1 517 uczniów. Stypendyści, we współpracy z nauczycielem (opiekunem dydaktycznym) tworzą i realizują Indywidualne Plany Rozwoju, w których określają cele edukacyjne, rezultaty oraz działania, jakie zamierzają podjąć, by je zrealizować. Główną formą aktywności podejmowaną w celu rozwoju zainteresowań i uzdolnień jest czynny udział w kołach zainteresowań/przedmiotowych/innych; udział w konkursach/olimpiadach/turniejach przeprowadzanych w oparciu o przepisy wydane przez ministra właściwego ds. edukacji i innych; uczestnictwo w obozach naukowych/kursach językowych. Uzyskane stypendium umożliwia dostęp do nowoczesnych technologii edukacyjnych oraz pozwala na zakup pomocy naukowych niezbędnych do realizacji planu rozwoju edukacyjnego.

Instytucja realizująca projekt: Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Wartość projektu: ponad 28 mln zł.

DiAMEnT - Dostrzec i Aktywizować Możliwości, Energię, Talenty

Jest to projekt innowacyjny realizowany od 2009 r., prowadzony we współpracy ponadnarodowej. Ukierunkowany jest na stworzenie systemowych rozwiązań programowych i organizacyjnych dla województwa małopolskiego, służących wspieraniu uczniów zdolnych w zakresie kompetencji kluczowych w następujących obszarach: j. angielski, matematyka, przedsiębiorczość, technologie informacyjno-komunikacyjne na 3 etapach kształcenia oraz w obszarze rozwijania twórczego myślenia w klasach 1-3 szkół podstawowych. Program zajęć pozaszkolnych opartych na metodzie projektu z zakresu 4 kompetencji kluczowych oraz przygotowaniu do jego stosowania nauczyciele, zostanie sprawdzony pod względem skuteczności w pracy z uczniami uzdolnionymi. W ramach projektu innowacyjnego opracowany został „Regionalny program wspierania uzdolnień dzieci i młodzieży obejmujący”:

1. Koncepcję wspierania uzdolnień uczniów w województwie małopolskim - kluczowy dokument, określający merytoryczne i organizacyjne podstawy systemu pracy z uczniami zdolnymi;
2. System diagnozowania uzdolnień uczniów, w tym - założenia metodologiczne i organizacyjne, narzędzia diagnostyczne do diagnozy uzdolnień uczniów z zakresu czterech kompetencji kluczowych (matematyka, informatyka, TI, przedsiębiorczość) na trzech etapach kształcenia;
3. Program zajęć pozaszkolnych opartych na metodzie projektu z zakresu 4 kompetencji kluczowych - zostały opracowane 4 zestawy programów do zajęć pozaszkolnych, adekwatne do 4 kompetencji kluczowych rozwijanych w projekcie, kierowane do uczniów uzdolnionych. W każdym zestawie znajdują się programy do poszczególnych etapów kształcenia oparte na metodzie projektu i strategii PBL - *problem based learning* - uczenie się na bazie problemu / uczenie się w oparciu o problem. Opracowane zostały także materiały metodyczne do realizacji programów;
4. Program uzupełniający z zakresu rozwijania twórczego myślenia dla kl. 1-3 szkoły podstawowej „Twórczo odkrywam świat” - opracowany jako program uzupełniający dla I etapu kształcenia do realizacji w ramach zajęć dydaktycznych jako wsparcie dla wybranego przez nauczyciela programu edukacji wczesnoszkolnej.
5. Programy e-learningowych kół naukowych dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ostatnich klas gimnazjów z zakresu 4 kompetencji kluczowych - kierowane do uczniów szkół ponadgimnazjalnych i ostatnich klas gimnazjów ze względu na ich akademicki charakter i ścisłe profilowanie. Programy umożliwiają uczniom zdolnym realizację projektów z obszaru 4 kompetencji kluczowych o charakterze interdyscyplinarnym;
6. Programy Letniej Szkoły Młodych Talentów dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych - opracowano program wielodyscyplinarnych zajęć, uwzględniający elementy twórczego myślenia i PBL w odniesieniu do 4 kompetencji kluczowych. Ze względu na akademicki charakter letniej szkoły, jej odbiorcami są uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i ostatnich klas gimnazjów osiągający sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

7. Program Forum Młodych Talentów dla uczniów uczestników i laureatów konkursu na projekt edukacyjny zrealizowany w Powiatowych Ośrodkach Wspierania Uczniów Zdolnych – program kierowany jest do uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których prace uzyskały najwyższą punktację w skali województwa w zakresie poszczególnych przedmiotów. Program obejmuje trening twórczego myślenia oraz spotkania z ekspertami (panele dyskusyjne, praca w grupach przedmiotowych).

W projekcie opracowano także programy szkoleń dla kadr oświatowych: edukatorów projektu, nauczycieli Powiatowych Ośrodków Wspierania Uczniów Zdolnych – Centrów Wspierania Uczniów Zdolnych, nauczycieli pracujących z uczniami zdolnymi w szkołach, dyrektorów, wizytatorów, pracowników JST. Realizacja programów pozwoli na zapoznanie adresatów z założeniami *Regionalnego programu...*, a także - w przypadku nauczycieli - warsztatowe przygotowanie do jego realizacji w pracy szkolnej i pozaszkolnej. Programy są uzupełnione zestawem scenariuszy i materiałów do zajęć dla prowadzących poszczególne szkolenia. W projekcie powstały także narzędzia do ewaluacji pracy z uczniami zdolnymi.

W sierpniu 2012 r. zakończono testowanie programu z zakresu rozwijania twórczego myślenia, programów zajęć pozaszkolnych w POWUZ i w ramach warsztatów letnich, programów e-learningowych kół naukowych, Letnich Szkół Młodych Talentów i Forum Młodych Talentów. W projekcie zdiagnozowano niemal 27,5 tys. uczniów wszystkich etapów kształcenia pod kątem uzdolnień w zakresie kompetencji kluczowych. Zajęciami w Powiatowych Ośrodkach Wspierania Uczniów Zdolnych od początku realizacji projektu objęto ok. ponad 8,5 tys. uczniów. Projekt pozwolił na przygotowanie ponad 3,2 tys. nauczycieli wszystkich etapów kształcenia do realizacji programu w zakresie twórczego myślenia, programu w Powiatowych Ośrodkach Wspierania Uczniów Zdolnych oraz do pracy z uczniem zdolnym w szkołach. Projekt umożliwił także przygotowanie kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty (kadry kierowniczej oświaty, pracowników jednostek samorządu terytorialnego oraz nadzoru) - do tworzenia warunków na rzecz pracy z uczniem zdolnym przygotowano ponad 1,4 tys. osób.

W 2013 r. Beneficjent realizował działania związane z upowszechnianiem finalnej wersji produktu. W ramach upowszechniania dobrych praktyk rozpoczęto działania mające na celu uruchomienie 5 wzorcowych Centrów Wspierania Uczniów Zdolnych (CWUZ), w których prowadzone będą modelowe zajęcia. Działania upowszechniające związane z organizacją zajęć w ramach wzorcowych CWUZ służą stworzeniu bazy dla innych nauczycieli, dzięki której będą oni mogli obserwować zajęcia realizowane wg innowacyjnych programów i zapoznać się z efektami pracy uczniów i nauczycieli. Ponadto realizowane są wzorcowe zajęcia z wykorzystaniem programu „Twórczo odkrywam świat”. Zajęcia prowadzone są w 11 szkołach w 5 subregionach. Dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej są organizowane warsztaty, których kluczowym elementem są obserwacje wzorcowych zajęć prowadzonych w szkołach.

W 2013 r. przeprowadzono ewaluację zewnętrzną produktu finalnego, opracowano produkt finalny z uwzględnieniem wniosków z etapu testowania oraz wyników ewaluacji zewnętrznej, dokonano walidacji produktu. Regionalna Sieć Tematyczna dla Województwa Małopolskiego w dniu 8 lipca 2013 r. wydała pozytywną opinię w stosunku do produktu finalnego projektu „DiAMenT”.

W 2013 r. podjęto decyzję o wydłużeniu okresu realizacji projektu. Pierwotnie miał on potrwać do końca roku 2013, lecz został wydłużony do dnia 30.09.2014 r.

Instytucja realizująca projekt: Małopolskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w partnerstwie z Wyższą Szkołą Biznesu-National Louis University w Nowym Sączu i National-Louis University w Chicago.

Wartość projektu: ponad 18 mln zł.

Powyższe projekty są uzupełnieniem działań podejmowanych przez Fundację *Sapere Auso*. Fundacja ta została utworzona jako główny finansowo-organizacyjny instrument realizacji polityki regionalnej w zakresie poprawy szans edukacyjnych młodzieży oraz promocji młodzieży szczególnie uzdolnionej. Stypendia udzielane przez *Sapere Auso* skierowane są przede wszystkim do młodzieży uzdolnionej i aktywnej edukacyjnie, mogącej pochwalić się szczególnymi osiągnięciami na polu działalności naukowej, kulturalnej, sportowej lub ekologicznej. Fundacja wspiera również uczniów i studentów pragnących poszerzać swe umiejętności na kursach specjalistycznych lub poprzez udział w międzynarodowych konkursach i konferencjach. W 2013 r. fundacja udzieliła wsparcia stypendialnego 216 osobom na łączną kwotę 750,5 tys. zł. Realizowane były 4 główne programy stypendialne. Najwięcej stypendiów przyznano w ramach Programu Stypendialnego SAPERE AUSO 2013/14 (202 stypendia na łączną wartość 681 tys. zł).

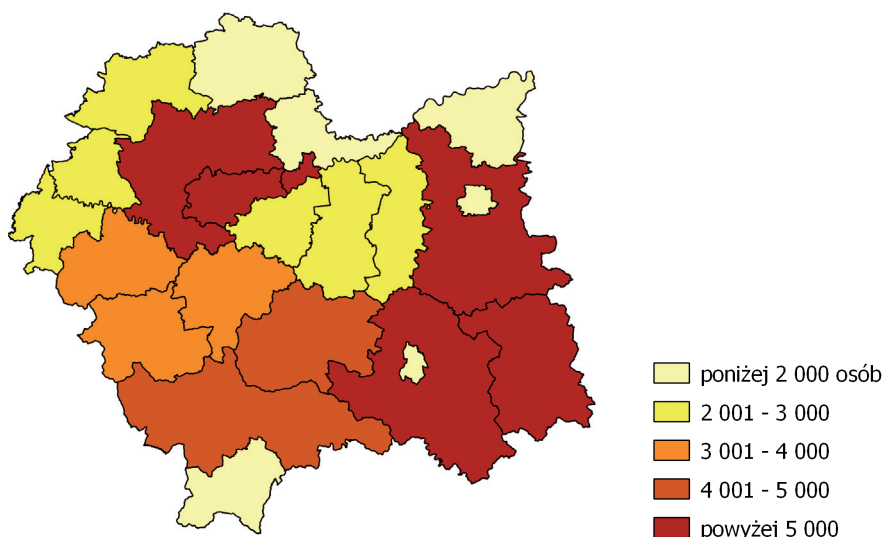
Modernizacja kształcenia zawodowego

Realizowana w Małopolsce koncepcja wsparcia szkolnictwa zawodowego stwarza szansę podniesienia jakości kształcenia oraz skuteczniejsze jego powiązanie z potrzebami rynku pracy.

Rozwój kształcenia zawodowego i wspieranie zatrudnienia to jeden z kierunków polityki zapisany w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Niezbędnym elementem strategii działania jest wzmocnienie relacji i współpracy szkół ze środowiskiem pracy w celu zapewnienia możliwości kształcenia praktycznego i doskonalenia zawodowego.²⁵ W województwie małopolskim przywiązuje się dużą wagę do powiązania edukacji zawodowej z rynkiem pracy. Dzięki dostępności środków z EFS możliwe jest wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół zawodowych, a w konsekwencji podniesienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia. W ramach *Podnoszenia atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego* realizowane są programy rozwojowe szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe ukierunkowane na zmniejszanie dysproporcji w osiągnięciach uczniów oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia.

Małopolska przeznaczyła w latach 2007-2013 ok. 191 mln zł na zadania związane z rozwojem kształcenia zawodowego. Środki te w 85% pochodzą z EFS. Do końca 2013 r. pozwoliły one na realizację 312 programów rozwojowych szkół zawodowych, z których ok. 82% obejmowała współpracę z przedsiębiorstwami. Dotychczas wsparciem objęto ok. 76,1 tys. osób – głównie uczniów szkół zawodowych w wieku 15-24 lata (niemal 99% uczestników). Ponad 21 tys. uczniów szkół zawodowych zakończyło udział w stażach i praktykach. Działania podejmowane w ramach *Podniesienia atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego* objęły swoim zasięgiem całe województwo małopolskie, a największa liczba uczestników projektów pochodzi z powiatu nowosądeckiego, tarnowskiego i gorlickiego.

Liczba osób objętych wsparciem w ramach *Podniesienia atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego* do końca 2013 r. wg miejsca zamieszkania



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie. Dane dotyczą projektów konkursowych oraz projektu „Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce”.

System edukacji powinien wyposażyć młodego człowieka w umiejętności, dzięki którym odnajdzie się on na rynku pracy. Od jakości pracy szkoły i jej uczniów zależy późniejszy sukces zawodowy jej absolwentów, stąd tak ważne jest, aby szkoły potrafiły zapewnić swoim absolwentom konkurencyjność i atrakcyjność na rynku pracy.

Dostrzegając problemy w obszarze kształcenia zawodowego, mające swoje odzwierciedlenie w niedopasowaniu oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy, województwo małopolskie od 2010 r. realizuje spójną strategię działania, mającą na celu kompleksowe i komplementarne wsparcie szkolnictwa zawodowego w regionie. W ramach tej strategii realizowane są dwa projekty dofinansowane z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

- „Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce” – projekt obejmujący wsparciem uczniów wszystkich szkół zawodowych w regionie,
- „Modernizacja systemu doskonalenia kadr szkół zawodowych w Małopolsce” skierowany do nauczycieli tych szkół.

Projekt modernizujący kształcenie zawodowe w Małopolsce jest realizowany w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły zawodowe. Dzięki jego realizacji możliwe jest podniesienie jakości kształcenia zawodowego

²⁵ Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Małopolska 2020. Nieograniczone możliwości. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XII/183/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2011 r.

poprzez wsparcie szkół kształcących w następujących branżach: mechaniczno-mechatronicznej, budowlanej, informatyczno-elektronicznej, turystyczno-gastronomicznej, rolno-przetwórczej, społeczno-medycznej oraz usługowej. Realizacja projektu na całym obszarze województwa oznacza lepsze dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do lokalnych rynków pracy, i co najważniejsze, opiera rozwój szkół i uczniów o potrzeby pracodawców. Kadra pedagogiczna ww. szkół, ze szczególnym uwzględnieniem nauczycieli teoretycznych przedmiotów zawodowych i instruktorów praktycznej nauki zawodu, może uzyskać wsparcie w ramach komplementarnego projektu pt. „Modernizacja systemu kształcenia kadry szkół zawodowych w Małopolsce” poprzez możliwość uczestniczenia w szkoleniach rozwijających kwalifikacje oraz umożliwienie zapoznania się z z najnowszymi osiągnięciami techniczno-technologicznymi w poszczególnych branżach dzięki realizacji praktyk w wiodących firmach, zakładach rzemieślniczych i szkołach.

Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce

Projekt o zasięgu regionalnym na lata 2010–2014 obejmuje swoim wsparciem wszystkie szkoły zawodowe w Małopolsce kształcące w kluczowych dla rozwoju regionu branżach. Szkoły uczestniczące w projekcie realizują własne programy rozwojowe, mogą doposażyć się w specjalistyczny sprzęt i nowoczesne materiały dydaktyczne. Jednym z priorytetowych zadań projektu jest silniejsze powiązanie małopolskich szkół zawodowych z przedsiębiorcami.

W projekcie wsparciem objętych zostało **279 szkół i placówek kształcenia zawodowego**, które wdrożyły programy rozwojowe i niemal **58 tys. uczniów**. Dotychczas 206 szkół zostało wyposażonych w sprzęt technodydaktyczny, umożliwiający utworzenie nowoczesnych pracowni zawodowych. W 2013 r. realizację działań podjęło 10 szkół zawodowych.

Uczniowie aktywnie uczestniczyli w specjalistycznych kursach branżowych dających dodatkowe kwalifikacje ułatwiające start na rynku pracy, zajęciach z kompetencji kluczowych (matematyka, ICT, języki obce zawodowe), doradztwie zawodowym, jak również w praktykach i stażach-wizytach zawodoznawczych. Dotychczas ponad 23 tys. uczniów uczestniczyło w praktykach, stażach lub wizytach zawodoznawczych, a niemal 9 tys. osób objętych było doradztwem zawodowym. W 2013 r. ok. 9,8 tys. uczniów mogło zapoznać się z warsztatem pracy obranego przez siebie zawodu dzięki udziałowi w praktykach i wizytach zawodoznawczych, a 3,6 tys. uczniów szkół zawodowych uczestniczyło w zajęciach doradztwa zawodowego. W 2013 r. do projektu została wprowadzona nowa forma wsparcia – kilkutygodniowe staże w przedsiębiorstwach z możliwością wypłaty stypendium dla ucznia. Ze 150-godzinnych staży skorzystało 1,4 tys. uczniów, którzy odbyli je w ponad 400 przedsiębiorstwach. Celem realizacji staży jest umożliwienie uczniom szkół zawodowych zdobycia doświadczenia praktycznego, a w konsekwencji wzmocnienie kształcenia zawodowego w poszczególnych branżach oraz lepsze powiązanie jego oferty z potrzebami rynku pracy. Staże odbywają się według wypracowanego wcześniej schematu. Program stażu przygotowany jest we współpracy z przedsiębiorcą, a jego zakres powinien wykraczać poza obowiązkowe podstawy programowe w danym zawodzie. Właściwa część stażu składa się z dwóch etapów: pierwszego – zapoznanie się z zakładem pracy oraz etapu drugiego, czyli „działania w systemie prowadzenia za rękę”. W trakcie etapu drugiego stażysta samodzielnie, lecz pod okiem opiekuna wykonuje czynności związane z procesem produkcyjnym i/lub usługowym.

Efektom działań prowadzonych w projekcie jest także zorganizowanie prac zespołowych eksperckich wszystkich branż, których zadaniem było m.in. wypracowanie standardów współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorstwami w formie dodatkowych staży i praktyk, a także stworzenie bazy pracodawców deklarujących chęć współpracy ze szkołami. W rezultacie zgromadzono około 300 deklaracji przedsiębiorców potwierdzających zainteresowanie różnymi praktycznymi formami wsparcia uczniów.

Uczniowie uczestniczący w projekcie mają możliwość skorzystania z więcej niż jednej formy wsparcia. Największą popularnością wśród nich cieszą się kursy zawodowe zwiększające konkurencyjność przyszłych absolwentów szkół zawodowych na rynku pracy. Popularne są także zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe, które nie tylko pozwalają na poszerzenie zdobytej w szkole wiedzy, ale również dają szansę lepszego przygotowania się do egzaminu maturalnego.

Projekt podejmuje także próbę budowania pozytywnego wizerunku kształcenia zawodowego. Organizowane są targi edukacyjne „Festiwal Zawodów”, podczas których promowane są szkoły uczestniczące w projekcie. „Festiwal Zawodów” ma pomóc małopolskim gimnazjalistom w wyborze najodpowiedniejszej ścieżki kształcenia, zgodnej z ich predyspozycjami.

Instytucja realizująca projekt: Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego – Wydział Kształcenia Zawodowego w partnerstwie z organami prowadzącymi szkoły publiczne dla młodzieży oraz szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych dla młodzieży w Małopolsce.

Wartość projektu: 147,6 mln zł.

O dobrej kondycji szkół zawodowych w regionie świadczą wyniki corocznego rankingu miesięcznika „Perspektywy”²⁶. Pierwsze miejsce wśród techników z całej Polski zajęło technikum zawodowe nr 7 w Zespole Szkół Elektryczno-Mechanicznych w Nowym Sączu. Drugą lokatę utrzymało technikum łączności w Zespole Szkół Łączności w Krakowie. W pierwszej setce sklasyfikowano jeszcze 13 szkół z województwa (o cztery więcej niż przed rokiem). Ranking liceów²⁷ dał mniej optymistyczne rezultaty: najwyższe miejsce (4.) ponownie zajęło V Liceum Ogólnokształcące im. A Witkowskiego z Krakowa. Kolejna szkoła z Małopolski pojawiła się dopiero w trzeciej dziesiątce – na 36. miejscu znalazło się I Liceum Ogólnokształcące im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Poza tym w pierwszej setce znalazły się jeszcze tylko dwie szkoły z województwa²⁸.

Absolwenci według kierunków kształcenia

Absolwenci szkół zawodowych

W 2013 r. szkoły zawodowe dla młodzieży ukończyło 19 264 osób, uzyskując przygotowanie do pracy w 104 zawodach. Spośród tych osób najwięcej absolwentów kształciło się w branży turystyczno- gastronomicznej (24,8%) i administracyjno-usługowej (23,5%).²⁹

Absolwenci szkół zawodowych (technika i zasadnicze szkoły zawodowe) w Małopolsce w 2013 r.³⁰

Branża	Absolwenci	Odsetek
turystyczno-gastronomiczna	4 799	24,8%
administracyjno-usługowa	4 522	23,5%
mechaniczna i górniczo-hutnicza	3 248	16,9%
elektryczno-elektroniczna	2 634	13,7%
budowlana	2 511	13,0%
medyczno-społeczna	864	4,5%
rolniczo-leśna z ochroną środowiska	667	3,5%
artystyczna	19	0,1%
Razem	19 264	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

W szkolnictwie zawodowym widoczny jest wyraźny podział na branże męskie i kobiece. Spośród ośmiu obszarów kształcenia w czterech absolwentami są prawie wyłącznie mężczyźni. W zawodach mechanicznych i górniczo-hutniczych stanowili 99,7% absolwentów. W przypadku zawodów elektryczno-elektronicznych było to 97,3%, a w zawodach budowlanych 94,8%. W przypadku zawodów artystycznych mężczyźni stanowili 89,5%. W tym ostatnim przypadku zaznaczyć należy, iż zgodnie z klasyfikacją wprowadzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do zawodów artystycznych należą zawody takie jak np. technik realizacji dźwięku, natomiast kształcenie w zakresie sztuki odbywa się w ramach szkół artystycznych. Branże rolniczo-leśna i turystyczno-gastronomiczna cechowały się równowagą płci, kobiety stanowiły odpowiednio 60,3% i 62,7% absolwentów. Natomiast kierunki kształcenia w obszarach administracyjno-usługowym i medyczno-społecznym były najbardziej sfeminizowane.

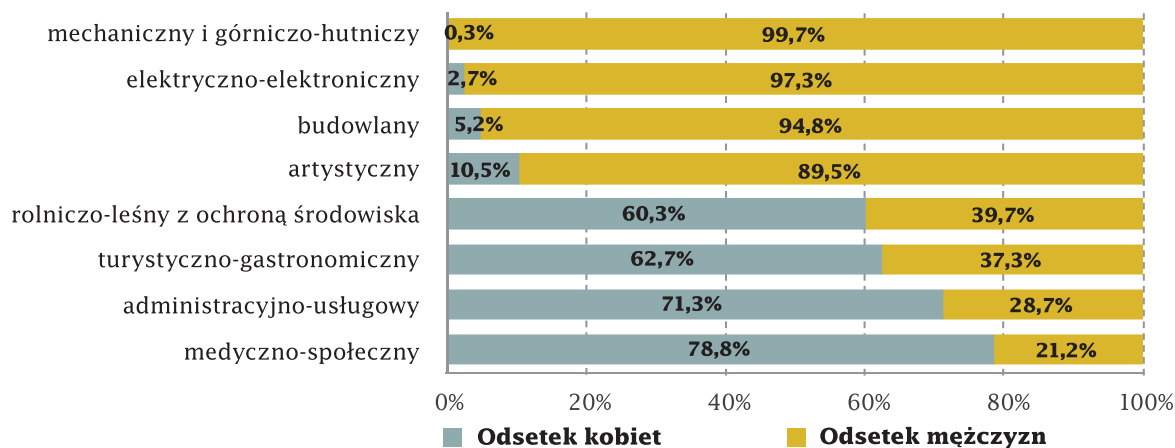
26 Technika zostały ocenione za pomocą czterech kryteriów: sukcesy szkoły w olimpiadach, wyniki matury z przedmiotów obowiązkowych, wyniki matury z przedmiotów dodatkowych, oraz wyniki egzaminu zawodowego. Źródłem danych były protokoły komitetów głównych olimpiad, zestawienia okręgowych komisji egzaminacyjnych (OKE) z wynikami matur oraz egzaminów zawodowych, oraz System Informacji Oświatowej. W zestawieniach zostały zaprezentowane szkoły, które uzyskały najlepszą pozycję rankingową. Źródło: http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=1239:metodologia-rankingu-technikow-2014&catid=129&Itemid=265.

27 W przypadku liceów ogólnokształcących zastosowano trzy kryteria: sukcesy szkoły w olimpiadach, wyniki matury z przedmiotów obowiązkowych oraz wyniki matury z przedmiotów dodatkowych. Źródło: http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=1236:metodologia-rankingu-liceow-ogolnoksztalcacych-2014&catid=120&Itemid=259

28 *Najlepsze licea i technika 2014*, http://www.perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=1413:najlepsze-licea-i-technika-2014&catid=128&Itemid=262, 30.01.2014.

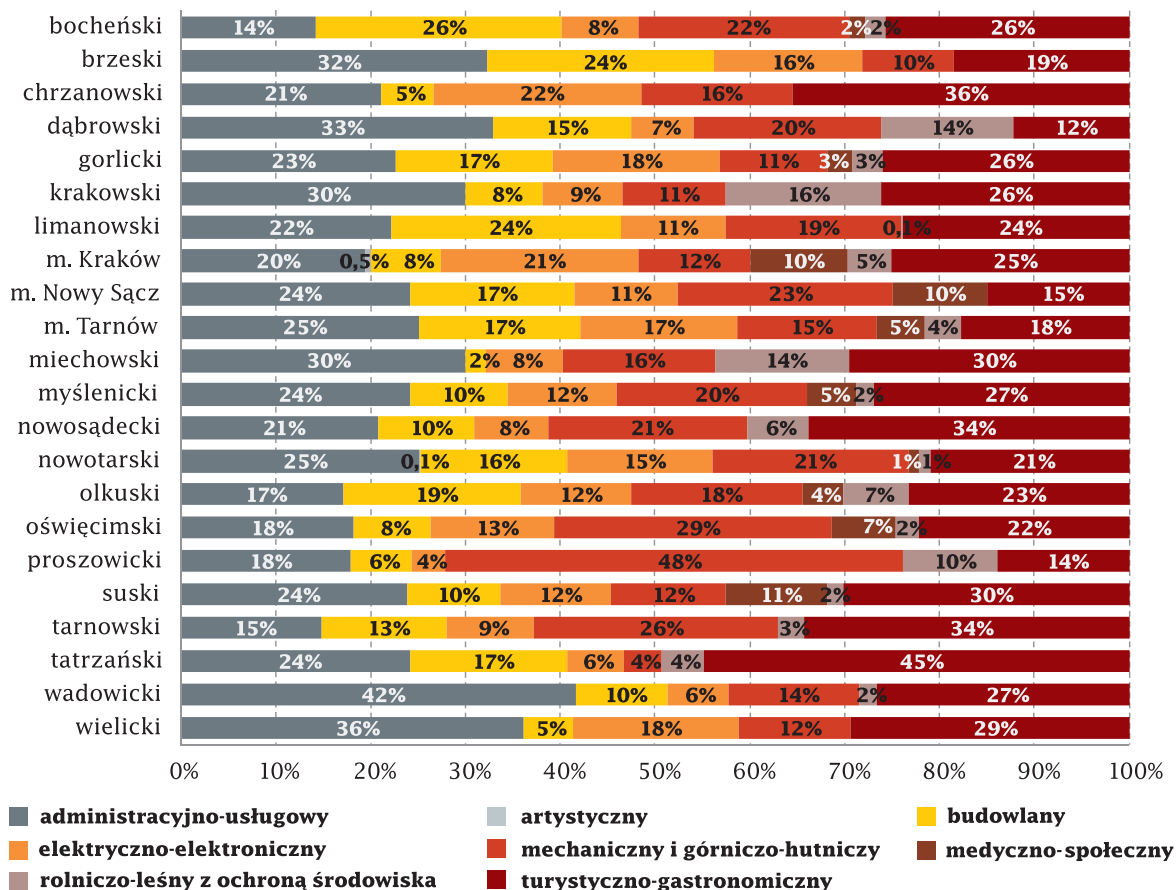
29 Absolwenci zostali sklasyfikowani zgodnie z obszarami kształcenia wskazanymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

30 Przykładowe zawody nauczane w ramach powyższych branż: branża turystyczno-gastronomiczna - kucharz, operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego, technik hotelarstwa; branża administracyjno-usługowa - technik procesów introligatorskich, technik rachunkowości, kaletnik; branża mechaniczna i górniczo-hutnicza - technik przeróbki kopalin stałych, zegarmistrz, górnik eksploatacji odkrywkowej; branża elektryczno-elektroniczna - technik informatyk, technik elektryk, elektryk; branża budowlana - dekarz, cieśla, technik geodeta; branża medyczno-społeczna - opiekunka dziecięca, technik elektrokardiolog, technik masażysta; branża rolniczo-leśna z ochroną środowiska - technik hodowca koni, technik inżynierii środowiska i melioracji, ogrodnik; branża artystyczna - złotnik-jubiler, monter instrumentów muzycznych, technik realizacji dźwięku.

Proporcja płci wśród absolwentów małopolskich szkół zawodowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

Udział absolwentów poszczególnych kierunków zawodowych w powiatach Małopolski jest znacząco zróżnicowany. W branży administracyjno-usługowej największy odsetek absolwentów zanotowano w powiatach: wadowickim 41,6%, wielickim 36,2% i dąbrowskim 33,0%. W branży budowlanej największy odsetek absolwentów był w powiecie bocheńskim (25,9%), limanowskim (24,2%) i brzeskim (23,9%). W branży elektryczno-elektronicznej wyróżniał się powiat chrzanowski (21,9%) i miasto Kraków (20,8%). W obszarze kształcenia mechanicznym i górniczo-hutniczym na tle innych powiatów wyróżnia się powiat proszowicki, gdzie absolwenci w tych zawodach stanowili 48,3% ogółu. Zawody branży medyczno-społecznej miały największy udział w Krakowie (10,3%), Nowym Sączu (9,9%) i powiecie suskim 10,7%. Warto nadmienić, że w pozostałych powiatach absolwenci kształcący się w tej branży nie występowali lub ich liczebność była marginalna. Podobnie było w przypadku zawodów rolniczo-leśnych i ochrony środowiska. Absolwenci tych zawodów stanowili 16,4% ogółu w powiecie krakowskim, 14,0% w miechowskim, 13,9% w powiecie dąbrowskim i 9,9% w powiecie proszowickim. Z kolei absolwenci z kwalifikacjami w branży turystyczno-gastronomicznej mieli największy udział w powiecie tatrzańskim (44,9%).

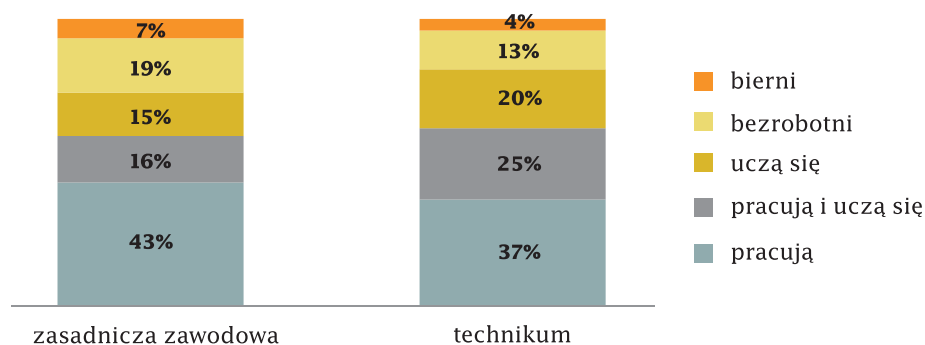
Absolwenci szkół zawodowych w powiatach Małopolski 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Systemu Informacji Oświatowej.

Przestrzenne zróżnicowanie zawodów w jakich mogą kształcić się młodzi ludzie w Małopolsce wynika bezpośrednio z oferty szkół znajdujących się w poszczególnych powiatach. Jednocześnie, młodzież dojeżdża do szkół znajdujących się powiatach, w których mieszka.³¹ Wyniki badań Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji³² oraz Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie³³ potwierdzają, że bliskość szkoły i dobry dojazd stanowią jeden z głównych czynników jej wyboru. W tej sytuacji ważne jest dopasowanie oferty edukacyjnej kierowanej do młodzieży do potrzeb rynku pracy na poziomie lokalnym. Służy temu między innymi proces opiniowania kierunków kształcenia przez Wojewódzką Radę Zatrudnienia. Każda szkoła chcąc rozszerzyć swoją działalność zobowiązana jest do dokonania analizy, czy absolwenci nowego kierunku mają szansę na znalezienie zatrudnienia. Tworzenie nowych kierunków kształcenia zawodowego jest opiniowane przez powiatowe i Wojewódzką Radę Zatrudnienia, w oparciu o wyniki badań i analiz rynku pracy, w tym losów absolwentów szkół zawodowych. Taką analizę wykonuje też Wojewódzki Urząd Pracy, wspierając WRZ w wydawaniu opinii. Spośród 122 wniosków, które opiniowane były w 2013 r. przez Wojewódzką Radę Zatrudnienia w Małopolsce, 90 otrzymało pozytywną rekomendację WRZ. Oznacza to, że większość szkół planuje swój rozwój zgodnie z potrzebami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców. Należy jednak zaznaczyć, że z 32 negatywnie zaopiniowanych kierunków 23 zostały uruchomione. Można przypuszczać, że przy podejmowaniu takich decyzji brano pod uwagę inne czynniki, np. możliwość wykorzystania posiadanej przez szkołę infrastruktury i zagospodarowania kadry nauczycielskiej, a nie ocenę zapotrzebowania na konkretne zawody.

Zgodnie z wynikami prowadzonego cyklicznie przez WUP w Krakowie badania losów absolwentów szkół zawodowych, większość z nich w rok po zakończeniu nauki w technikum lub zasadniczej szkole zawodowej pracuje, przy czym część osób łączy naukę z pracą. Osoby pracujące stanowią 59% absolwentów szkół zasadniczych zawodowych i 62% techników. Część absolwentów kształci się nie podejmując równoległe pracy. Wśród absolwentów zasadniczych szkół zawodowych takie osoby stanowiły 15%, natomiast wśród absolwentów techników 20%. Wśród absolwentów ZSZ bezrobotni stanowili 19%, natomiast wśród absolwentów techników 13%.³⁴

Sytuacja absolwentów z 2012 r. po roku od ukończenia szkoły w podziale na typ szkoły jaką ukończyli



Źródło: Zawodowy start. Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2014 [maszynopis], Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. Dane dotyczą absolwentów z 2012 r.

Absolwenci szkół wyższych

Stolica Małopolski jest jednym z najważniejszych ośrodków akademickich Polski. W roku 2012 małopolskie uczelnie wyższe ukończyło 55 972 absolwentów. W porównaniu do innych regionów, w województwie małopolskim przypada najwięcej absolwentów szkół wyższych w stosunku do liczby ludności. Na 10 000 mieszkańców przypada tu 167 absolwentów. W zajmującym drugie miejsce w kraju Mazowszu jest to 160 osób, a wartość dla całej Polski to 126.

Absolwenci kierunków ekonomicznych i administracji stanowili największą grupę wśród opuszczających mury uczelni, tj. 13 146 osób, co stanowiło 23,5% ogółu absolwentów. Drugą największą grupę stanowili absolwenci nauk społecznych (np. socjologii czy politologii): 6 759 osób, czyli 12,1%. Absolwenci nauk inżyniersko-technicznych stanowili 8,0%. To co wyróżnia Małopolskę na tle kraju, to wyższy udział absolwentów kierunków technicznych i niższy pedagogicznych. Sytuacja ta jest efektem małopolskiej oferty edukacyjnej, na którą składają się dwie duże uczelnie techniczne oraz uczelnia rolnicza, w zdecydowanej większości również oferująca kierunki kończące się uzyskaniem tytułu inżyniera.

Ciekawie prezentuje się analiza liczby absolwentów poszczególnych kierunków. Spośród wszystkich oferowanych przez małopolskie uczelnie kierunków najwięcej było absolwentów zarządzania, tj. 5531 osób, a także

31 Zawodowy start. Przestrzenne uwarunkowania karier szkolnych i dalszych losów absolwentów, WUP w Krakowie, Kraków 2013.

32 Twój zawód. Twoja przyszłość? Raport z badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych 2010/2011, WUP w Krakowie, Kraków 2011.

33 Wybory ścieżki kształcenia a sytuacja zawodowa Polaków, Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2013.

34 Zawodowy start. Badanie losów absolwentów szkół zawodowych 2014 [maszynopis], Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. Dane dotyczą absolwentów z 2012 r.

pedagogiki 3 048 osób, finansów i rachunkowości 2 164 osoby, ekonomii 1 751 osób, turystyki i rekreacji 1 577 osób, administracji 1 484 osoby, inżynierii środowiska 1 415, informatyki 1 398, politologii 1 307, kulturoznawstwa 1 226 oraz budownictwa 1 136³⁵.

Absolwenci szkół wyższych w 2012 r.

Kierunek	Liczba absolwentów		Udział (%)	
	Małopolska	Polska	Małopolska	Polska
ekonomia i administracja	13 146	120 143	23,5%	24,8%
społeczne	6 759	57 082	12,1%	11,8%
pedagogiczne	5 071	70 458	9,1%	14,5%
inżynieryjno-techniczne	4 461	28 640	8,0%	5,9%
humanistyczne	4 113	34 438	7,3%	7,1%
medyczne	3 076	38 025	5,5%	7,8%
produkcja i przetwórstwo	2 822	15 398	5,0%	3,2%
architektura i budownictwo	2 729	16 671	4,9%	3,4%
usługi dla ludności	2 377	19 085	4,2%	3,9%
informatyczne	2 335	14 821	4,2%	3,1%
biologiczne	1 580	9 548	2,8%	2,0%
ochrona środowiska	1 184	6 533	2,1%	1,3%
rolnicze, leśne i rybactwa	1 165	7 155	2,1%	1,5%
fizyczne	1 076	7 324	1,9%	1,5%
prawne	1 038	9 050	1,9%	1,9%
artystyczne	783	7 141	1,4%	1,5%
dziennikarstwo i informacja	745	6 063	1,3%	1,3%
matematyczno-statystyczne	643	4 107	1,1%	0,8%
ochrona i bezpieczeństwo	364	6 438	0,7%	1,3%
usługi transportowe	352	3 924	0,6%	0,8%
opieka społeczna	153	2 152	0,3%	0,4%
weterynaryjne	0	803	0,0%	0,2%
Ogółem	55 972	484 999	100,0%	100,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wśród absolwentów małopolskich uczelni przeważają kobiety, które stanowią 63,3% ogółu. Stopień feminizacji w poszczególnych kategoriach kierunków studiów jest bardzo zróżnicowany. Największy udział kobiet notujemy wśród absolwentów kierunków związanych z opieką społeczną, medycznych, pedagogicznych dziennikarskich, usług dla ludności, humanistycznych, biologicznych i społecznych. Mężczyźni zdecydowanie dominowali wśród absolwentów kierunków informatycznych, związanych z usługami transportowymi i inżynieryjno-technicznych.

Młodzież „nieaktywna” (NEETs)

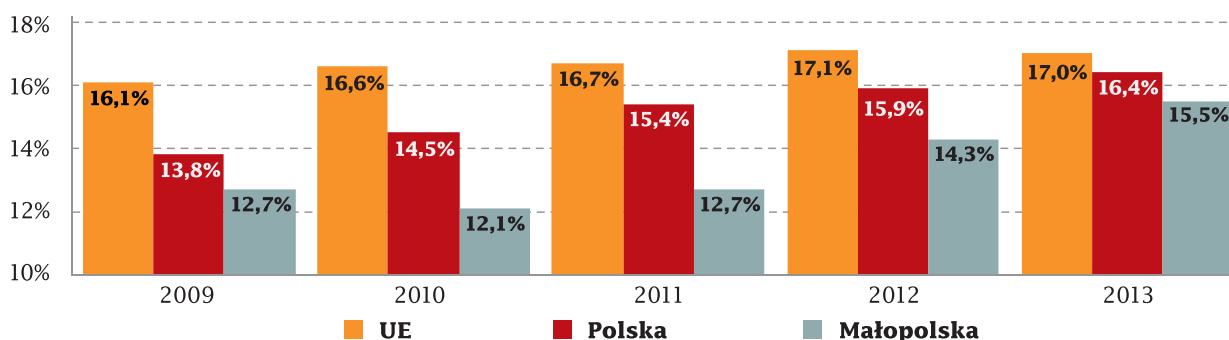
W 2013 r. w Małopolsce po raz kolejny odnotowano wzrost udziału osób w wieku 18-24 lata, które nie uczą się i nie pracują, czyli tzw. NEET-sów.

W ostatnich latach w Europie i w Polsce obserwujemy nasilony wzrost odsetka młodzieży NEETs (*ang. not in education, employment or training*), czyli takiej, która nie pracuje, nie uczy się ani nie uczestniczy w szkoleniach czy kursach. W Małopolsce w 2013 r. do tej kategorii należało 15,5% osób w wieku 18-24 lata. Niestety rok ten był trzecim rokiem z rzędu, kiedy kategoria młodzieży nieaktywnej rosła; w 2010 r. do grupy NEETs zgodnie z danymi Eurostat można było zaliczyć 12,1% Małopolan. Choć problem młodzieży nieaktywnej w województwie małopolskim jest nieco mniej nasilony niż w całej UE i w Polsce, to należy starać się eliminować to zjawisko, jako niosące negatywne konsekwencje, np. obniżenie aktywności zawodowej, wykluczenie społeczne.

NEETs to zróżnicowana grupa składająca się z osób, które mogą pracować i tej pracy poszukują; osób, które co prawda mogą podjąć pracę, ale nie są tym zainteresowane oraz osób, które nie mogą pracować np. ze względu na niepełnosprawność. Wszystkich te osoby łączy zagrożenie długotrwałym bezrobociem.

³⁵ Dane za rok akademicki 2012/2013. Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Dane wstępne dotyczące szkolnictwa wyższego. Stan w dniu 30.XI.2013 r. Dostęp: http://stat.gov.pl/gus/5840_15565_PLK_HTML.htm [07.04.2014].

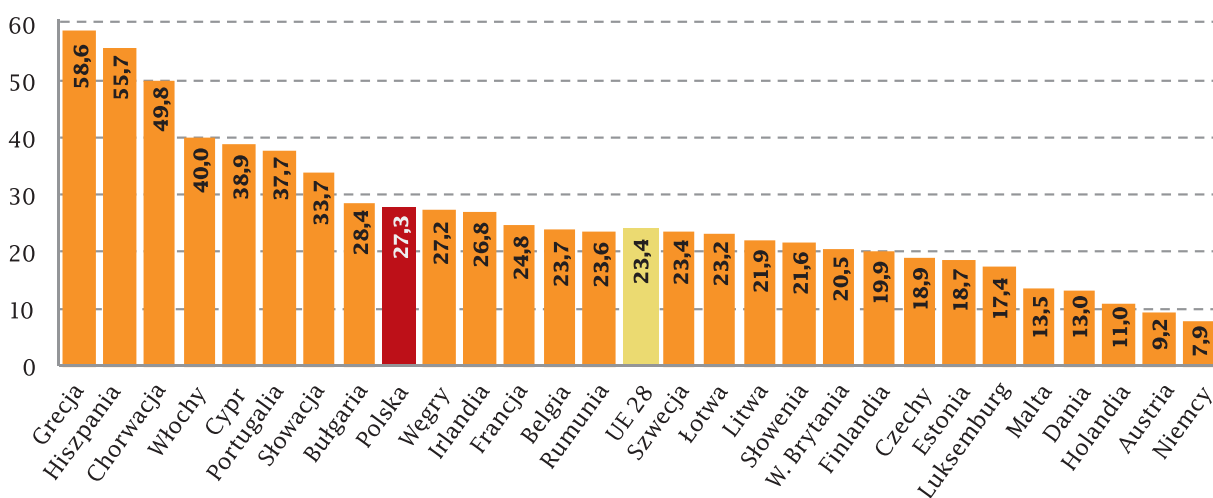
Odsetek osób nie kształcących się i nie pracujących wśród młodzieży 18-24 lata



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Sytuacja osób młodych na europejskich rynkach pracy nie jest łatwa. W 2013 r. bezrobocie w Unii Europejskiej (UE 28) wśród osób w wieku poniżej 25 lat wynosiło 23,4%. Kraje UE są pod tym względem mocno zróżnicowane – najniższy poziom bezrobocia wśród młodzieży odnotowuje się w Niemczech (7,9%), natomiast w Grecji i Hiszpanii wskaźnik ten wynosi ponad 50%. W Polsce poziom ten jest nieco wyższy niż średnia dla UE i wynosi 27,3%.

Stopa bezrobocia wśród osób w wieku poniżej 25. roku życia w 2013 r. (%)



Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Ze względu na wysokie bezrobocie wśród osób poniżej 25. roku życia w krajach UE, podjęto decyzję o utworzeniu inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych. W 2012 r. Komisja Europejska przedstawiła **Gwarancje dla Młodzieży** ukierunkowane na rzecz zwalczania bezrobocia wśród ludzi w wieku 15-24 lat. Zgodnie z założeniami, **w ciągu 4 miesięcy od uzyskania statusu osoby bezrobotnej lub zakończenia kształcenia formalnego osoby te powinny otrzymać dobrej jakości ofertę zatrudnienia, dalszego kształcenia, przygotowania zawodowego lub stażu**.³⁶ Adresatami *Gwarancji* są m.in. osoby z grupy NEETs – nie mające zatrudnienia i nie uczestniczące w kształceniu lub szkoleniu³⁷. Na początku 2013 r. Komisja Europejska uzupełniła propozycję dotyczącą *Gwarancji dla Młodzieży* o tzw. **Inicjatywę na rzecz zatrudnienia ludzi młodych** (Youth Employment Initiative, YEI)³⁸. Ma ona stanowić finansowe uzupełnienie dla projektu *Gwarancji dla Młodzieży*. Realizacja YEI będzie odbywać się w ramach *Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020* (PO WER). Inicjatywa skierowana będzie do regionów, w których poziom bezrobocia osób w wieku 15-24 lat przekracza 25%. W jej ramach przewidziane jest wsparcie na poziomie 6 mln EUR do wykorzystania w latach 2014-15 z możliwością przeznaczenia dodatkowych środków z oszczędności. Według danych na koniec 2012 r., najczęściej regionów, które zostaną objęte wsparciem znajduje się w Hiszpanii, Grecji, Portugalii oraz we Włoszech. W Polsce do wsparcia w ramach YEI kwalifikuje się 10 województw, w tym Małopolska. Po wykorzystaniu środków z *Inicjatywy* w okresie programowania 2014-20 planuje się przeznaczyć na wsparcie osób młodych na rynku pracy dodatkowe środki z EFS, które pozwolą na kontynuację działań podjętych w ramach YEI w kolejnych latach oraz jej rozszerzenie na wszystkie regiony.³⁹ Działania te mają na celu przeciwdziałać pogarszaniu się sytuacji ludzi młodych na rynku pracy.

36 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozrządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

37 Wśród adresatów *Gwarancji* dla młodzieży wymienia się: osoby bezrobotne do 25 roku życia, w szczególności zarejestrowane w powiatowych urzędach pracy; młodzież w wieku 15-17 lat przedwcześnie kończąca naukę; osoby od 18 do 25 roku życia z grupy tzw. NEET (not in employment, education or training); osoby w wieku 18-29 lat objęte systemem pożyczkowym przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

38 Komunikat KE: Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych (COM(2013) 144) wraz z towarzyszącymi jej dokumentami stanowiącymi wnioski zmian wniosków Komisji dotyczących rozporządzeń Rady nr 1081/2006 oraz 1083/2006 (COM(2013) 145 i COM(2013) 146).

39 Koncepcja realizacji *Gwarancji dla Młodzieży* i wdrożenia *Inicjatywy na rzecz Zatrudnienia Ludzi Młodych* w Polsce.

Raport *Edukacja dzieci i młodzieży* stanowiący czwartą część opracowania *Rynek Pracy w Małopolsce 2013*, przedstawia najważniejsze trendy i wyzwania jakie stoją przed systemem kształcenia formalnego w Małopolsce. Omówiono w nim zarówno upowszechnienie edukacji przedszkolnej, jak i wspieranie uzdolnień uczniów, a także modernizację kształcenia zawodowego.

Raport jest dostępny na stronie internetowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie www.wup-krakow.pl, w zakładce Małopolski Rynek Pracy.

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie jest instytucją realizującą zadania Samorządu Województwa Małopolskiego w zakresie kreowania polityki rynku pracy. Inicjuje i wspiera skuteczne rozwiązania, które przyczyniają się do realizacji misji WUP Kraków *Kompetentny, wykwalifikowany i pracujący mieszkaniec Małopolski*.

Wydawca: Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
plac Na Stawach 1, 30-107 Kraków
tel. 12 42 87 870, faks 12 42 29 785
kancelaria@wup-krakow.pl
www.wup-krakow.pl
ISBN 978-83-63961-49-7
ISBN 978-83-63961-65-7

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

